

Eroj 1. i 2.

Siječanj i veljača 1917.

Tečaj XLI.

Šumarski list.

Organ

hrv.-slav. šumarskoga društva

Izdaje
Hrvatsko-slavonsko
šumarsko društvo.

Uređuje
Dr. Andrija Petračić.

Izlazi svakog mjeseca.

ZAGREB 1917.

N. klada hrv.-slav. šumarskoga društva.

ŠUMARSKI LIST

Pretplata za nečlanove K 12 na godinu. — Članovi šumar. društva dobivaju list bezplatno. — Članarina iznosi za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove 1. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za »Šum. liste K 4 u ime pretplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari badava. Pojedini broj »Šum. list« stoji 1 K. Članarina i pretplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvratnina za oglašne: za 1 stranicu 16 K; za pol stranice 9 K; za trećinu stranice 7 K; četvrt stranice 6 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni popust.

Objava uredništva.

Dosadanji urednik Š. L. i L. V., zem. šumarski nadzornik Bogoslav Kosović, zahvalio se koncem god. 1916. na uredništvu pomenutih časopisa, a upravni je odbor hrv. slav. šumarskog društva, na sjednici održatoj dne 25. studenoga 1916., izabrao mene urednikom za trogodište 1917—1919. Ovu tešku dužnost primio sam rado, jer se punim pravom nađam, da će kod svih kolega šumara, kao i mnogog prijatelja našeg hrvatskog šumarstva, naći u suradništvu izdašnu potporu.

Šumarski je list do sada pod uredništvom mojih vrijednih predšasnika, odlično ispunjavao svoju zadaću, njeđujući savremenu stručnu literaturu i podupirajući svaki rad i pokret oko razvoja naših društvenih i staleških interesa.

Želio bi, da Š. L. i u buduće bude ogledalo našega znanja i rada i da se i u buduće u njem čuju naši staleški zahtjevi.

Ne dvojim, da je kod naših šumara dovoljno znanja i da je dosta volje za rad, samo su oni, porazbacani po raznim zakutnim mjestima domovine, bez potrebne literature, bez pravog dodira pojedinaca međusobno i svih sa uredništvom lista. Za uspješan rad ovakovih sila treba inicijative, radnih programa, knjiga, a često i sredstava iz središta.

Drugi narodi i zemlje imaju za obavljanje opsežnijih šumsko-znanstvenih radnja šumsko-pokusne postaje, koji uredi organizuju, rukovode i plaćaju cijeli rad oko istraživanja i sabiranja podataka, potrebnih u šumarstvu, a većina njihovih šumarskih listova pune svoje stranice, donašajući rezultate ovakovih radnja. Mi takove postaje, prem smo par excellence agrikulturna zemlja, još danas nemamo, niti ćemo je uskoro imati, pa je za to tim veća dužnost svakoga od nas, da uz dobro provedenu diobu rada sakupljamo i opišemo ono, što se i bez takovih postaja dade sakupiti i istražiti. Sa strane uredništva ne će uzmanjkatи ni inicijative, ni programa (jedino će za sredstva biti teže), pa svu gospodu, koja imaju volje za rad, molim, da se okupe oko S. L., šaljući mu svoje sastavke, ili da preuzmu od uredništva zamoljeni posao.

Sa ovakovim „sitnim“ radom prokrčit ćemo si put k boljoj budućnosti, a nadajmo se, da će se i kod nas, za vrijeme ovog rata, doći do spoznaje, da od gospodarske snage naroda ovisi njegova jakost u političkom i napredovanju u kulturnom pogledu.

Prof. Dr. Andrija Petračić.

Carinski savez središnjih vlasti obzirom na šumsko gospodarstvo.

Piše prof. dr. Gj. Nenadić.

U dnevnim, kao i u stručnim šumarskim njemačkim listovima mnogo se piše i raspravlja o gospodarskoj zajednici centralnih vlasti poslije rata. U tu svrhu između saveznih vlada vodili su se pregovori, sazivale enkete, na kojima je zaključeno, da stručnjaci potrebeni materijal sabiru i do glavne rasprave srede.

Obzirom na trgovinu drvom mnogo se o tom piše i raspravlja s jedne i drugе strane, te od mnogih rasprava

spominjemo onu od prof. Guttenberga u „Österreichische Vierteljahreschrift für Forstwesen 1916., te od Dr. Franz v. Mammen: „Deutschlands und Österreichisch-Ungarns Holz-zollpolitik 1916.“

Pošto drvo u našoj hrvatskoj izvoznoj trgovini igra vrlo veliku ulogu, i po vrijednosti svojoj na prvo mjesto dolazi, to držimo potrebnim, da ovdje prikažemo načela, koja danas postoje o carinskom savezu središnjih vlasti obzirom na šumsko gospodarstvo.

Misao o zajedničkom gospodarskom području središnjih vlasti nije doduše nova. Snjom su se duhovi s jedne i druge strane počeli odavna baviti, a osobito od dobe poslednjeg bečkog kongresa (1907.).

Kao što se može očekivati u ovom predmetu su mišljenja podijeljena. Već prema stajalištu, s kojeg pojedini pisac polazi, uzimajući za temelj svojih izvoda više nacionalno, političko, vojničko, financijalno ili gospodarsko gledište. Nu unaprijed se može reći, da rješenje tog pitanja ne će ovisiti niti od pristaša slobodne trgovine, niti onih zaštitne carine. Među zastupnicima budućeg catinskog saveza, nalazi se danas odlučnih pristaša slobodne trgovine, kao i pristaša sistema zaštitne carine, jednako kao što se u taboru protivnika carinskog saveza danas nalazi zastupnika od jedne i druge strane. Kod riješenja tog pitanja ne će se također u obzir uzeti suprotna gledišta teoretičara ni praktičara, jer, kako smo rekli, nalaze se u oba tabora pristaša od jedne i druge strane.

Nu jedno je, što osobito otegočuje stvoriti jasan sud o ovom pitanju, a to je okolnost, da se danas ne može reći, a teško je i nztvrditi, kako će se nakon rata trgovački odnosi uopće, a šumsko-trgovački napose, ne samo u zemljama središnjih vlasti, nego i u inozemstvu, i to ne samo s neprijateljskim, nego i s neutralnim državama, razviti. Jedino se danas za sjegurno može reći, da će nakon nastupa toliko

željenog mira na svjetskom tržištu biti slika sasvim drugačija, nego li prije rata.

Mi s ovom činjenicom moramo već danas računati i prema tomu naš rad oko iskorišćivanja naših šuma udesiti. Nije ovdje mjesto, da sada, to za nas važno pitanje raspravimo. Ovdje ćemo nastojati, da u kratkim crtama sa šumsko-političkog gledišta predložimo trgovinu s drvom, koja je prije rata postojala između Njemačke i Austro-Ugarske, te drugih evropskih država.

Obzirom na vrlo različite prilike u uzgoju šuma i uporabi drva u jednoj i drugoj saveznoj državi, vodila se u njima dosada posve različita carinska politika.

To se jasno vidi iz množine uvoza i izvoza drva u jednoj i drugoj državi, koje podatke donosimo po statistici profesora münch. sveučilišta Dr. M. Endresa.

God.	Austro-Ugarska		Njemačka	
	uvoz u tonama	izvoz u tonama	uvoz u tonama	izvoz u tonama
1905.	402.885	4,168.606	5,700.000	344.000
1910.	531.845	4,148.651	6,990.377	424.200
1911.	533.196	4,277.428	7,226.709	426.430
1912.	546.854	4,203.611	7,635.849	461.581
1913.	477.138	4,212.830	7,529.121	560.023

Izbor g. 1905. učinjen je hotimično, da se vidi djelovanje carinskog tarifa¹⁾) od g. 1906., prema kojem se jasno vidi slika trgovine drvom prije i poslije, kad je tarif na snagu stupio. Iz gornjih podataka razabiremo, da Njemačka pored svojeg dosta visokog carinskog tarifa drvo uvozi, a Austro-Ugarska da drvo izvozi, te osim toga, da uvoz drva u Njemačku konstantno raste, dočim izvoz drva iz Austro-Ugarske zadnjih godina na istoj visini stoji.

Razlika između uvoza i izvoza drva u Njemačkoj, te između uvoza i izvoza drva u Austro-Ugarskoj, jest vrlo ve-

¹⁾ Prije rata postojeći carinski tarif stupio je na snagu god. 1906.

lika; njemački izvoz i austro-ugarski uvoz drva spram njihova importa odnosno eksporta drva, igra vanredno malu ulogu. Popriječno zadnje tri godine izvoz drva iz Njemačke iznosi oko 8% po množini, a jedva 6% po vrijednosti cijelokupnog uvoza drva, dočim u Austro-Ugarskoj iznosi uvoz 10% po množini, a 12% po vrijednosti izvezenog drva. Ovi podaci pokazuju:

1) da je eksport drva za Njemačku od daleko manje važnosti, nego li import drva za Austro-Ugarsku monarhiju;

2) da se spram težine iz Njemačke više izvozi vrijednija roba (izradena), dočim da se u Austro-Ugarsku uvozi roba manje vrijednosti (gorivo).

Vrijednosti, na koje se gornji podaci odnose, jesu ove:

	Austro-Ugarska		Njemačka	
	uvoz u 1000 K.	izvoz	uvoz u 1000 M.	izvoz
1911.	27,437	275,461	352,247	27,262
1912.	35,199	290,022	401,685	30,034
1913.	29,633	279,344	386,796	36,539

Iz ovih podataka o vrijednosti uvezenog i izvezenog drva, razabiremo, kako šume u jednoj i drugoj državi igraju vanredno veliku ulogu.

Ako u jednoj ili drugoj državi odbijemo izvoz od uvoza, odnosno uvoz od izvoza, to za Austro-Ugarsku dobijemo slijedeći višak na izvozu, a za Njemačku slijedeći višak na uvozu u tonama:

God.	Austro-Ugarska		Njemačka	
	izvoz	uvoz	izvoz	uvoz
1905.	3,765.720		5,356.000	
1910.	3,616.805		6,566.177	
1911.	3,744.232		6,800.279	
1912.	3,656.757		7,179.228	
1913.	3,735.692		6,969.098	

Ove nam brojke potvrđuju, gore istaknutu činjenicu, da je Njemačka pored svojeg vrlo razvijenog i naprednog šum. gospodarstva ona država, koja drvo trajno sve više uvozi, a Austro-Ugarska stalno izvozi, te da je uvoz drva Njemačke skoro dvaputa tako velik kao izvoz drva iz Austro-ugarske.

Ako na osnovu gornjih statističkih podataka o izvozu i uvozu drva u obim državama želimo stvoriti sebi sud, moramo doći do zaključka, da interesi jedne i druge države u pogledu trgovine drvom stoje u diametralnoj opreci. Iz gornjih podataka naime vidimo, da Njemačka nije u stanju potrebu na drvu iz svojih šuma pokriti, te će ona sve moguće poduzeti, da uvoz drva olahkoti, dočim će Austro-Ugarska, koja raspolaže s obiljem drva nastojati, da uvoz drva u monarchiju sprijeći. No kako je poznato, nisu te preventivne mjere s nijedne strane preduzete. Austro-Ugarska nije dosada uvela carinu na drvo, dočim je Njemačka udarila carinu na uvezeno drvo i to za rezanu i tesanu robu za 6 puta više, nego li za drvo u sirovom stanju (trupci). Ova njemačka carina na drvo nije zaštitila njemačko šumarstvo, te ne možemo reći, da je ona bila zaštitna carina, nego je ona više zarina financijalne naravi. Moraju dakle u obim državama biti drugi, mnogo važniji razlozi, koji bi inauguirali drugu carinsku politiku na drvo, nego što je dosada bila ona, koja se bazirala na upoređenju suvišaka na uvozu i izvozu drva. Poznato je, da je Njemačka sa visokom carinom na rezano i tesano drvo, išla u prvom redu za osjeguranjem zaslubze svojim domaćim radnicima, namještenim u mnogobrojnim pilanama, koje je podigla uzduž svoje istočne granice. Osim toga je donekle išla za zaštitom svojeg domaćeg šumarstva, koje je uslijed niske carine na drvo moglo u znatnoj mjeri korisno unovčiti slabije, manje vrijednije drvo, što i jest u prvom redu zadaća carine, da pomogne domaćoj proizvodnji da se što više digne te da se potreba s vlastitim proizvodima pokrije.

Sasvim drugačije stoji to pitanje u Austro-Ugarskoj!

Protiv gore izloženog jasnog načela njemačke zaštitne carine, stoje šumsko-gospodarski interesi Austro-Ugarske monarhije u opreci. Ne samo da interesi naše monarhije u tom pogledu stoje u opreci s interesima njemačkim, nego s onima: Francuske, Belgije i Švicarske, koje su uvele carinu na drvo, a koje nemaju isključivo karakter zaštitne carine, nego je u većem dijelu financijalne naravi, budući odatle u državnu blagajnu utječu znatni prihodi.

Austro-Ugarska monarhija pored obilja drva u svojim šumama ne može računati na znatan prihod od uvozne carine, a još manje bi uvozna carina pomagala podignuću domaće šumske rente. Prema izjavama austrijske i ugarske vlade, izrečenim u palamentima g. 1910., prigodom rasprave o carinskom tarifu, ne može se od eventualne uvozne carine na drvo očekivati veliki prihod na državnu blagajnu. U obrazloženju zakonske osnove veli se doslovno: „Pošto je Austro-Ugarska na izvozu svoga drva u veliko interesovana, to dosadanji slobodni uvoz drva u monarhiju jest više na korist, nego li na štetu. Ako se još uvaži, da znatan dio uvezenog drva, prolazi kroz monarhiju tranzitno, to faktički uvoz spram izvoza igra vrlo malu ulogu, te u tom pogledu zahtjev stanovitih korporacija za uvedenjem zaštitne carine na drvo, nije dovoljno motiviran.“

Za zemlje, koje imaju veliki interes, da se njihovo drvo slobodno izvozi, veli Engel da je za njih razlog, da ne uvedu carinu na drvo, motiviran u pravilu „ako ne koristi, ne škodi“. Naime, ako si predočimo državu, koja obiluje šumama i jako je interesovana na izvozu svoga drva, i jednu drugu državu, koja računa na što veći uvoz stranog drva (Njemačku, Italiju), da međusobno sklapaju carinski ugovor. Exportna država drvom tražiti će, da se njeni drvo uvozi uz što manju carinu; importna će država operirati jednakim argumentima i reći, da ona doduše ne može pokriti domaće potrebe na drvu iz svojih šuma, ali da će uvesti još veću carinu na

drvo, nego što je ona, koju bi uvela importna država za zaštitu tobož svoga šumarstva. Pomoću ovih jednostavnih trgovacko-političkih motiva, uspjelo je obim vladama, da su parlament uvjerili o beskorisnosti uvedenja carine na drvo.

Poznata je činjenica, da u pojedinim krajevima i državama, gdje ima mnogo šuma, stoji šumsko gospodarstvo na dosta niskom stepenu razvitka, te glavna zadaća šumske uprave leži u eksploataciji šuma (Bosna), a s kapitalima, koji su u gospodarstvo uloženi (zemljište i drvna masa) i koji se još neprestano ulažu (troškovi uprave, poreza i čuvanja šuma) ne vodi se pravoga računa.

Ako iz bližega pogledamo puteve od kuda Njemačka najviše drva uvozi, a kamo Austro-Ugarska najviše drva izvozi, vidimo, da je Njemačka najviše drva uvozila iz sada neprijateljske Rusije, a sve manje je uvozila iz savezne Austro-Ugarske monarhije, koja je zadnjih godina sve više drva izvozila u sada neprijateljsku Italiju. Sve se to jasno vidi iz ovih statističkih podataka:

Njemačka je uvozila drva:

God.	iz Rusije		iz Austro-Ugarske	
	u tonama	u %. cjelog uvoza	u tonama	u %. cjelog izvoza
1905.	2,076.280	36·4	2,186.266	38·4
1910.	3,522.122	50·4	2,027.113	29·0
1911.	3,551.539	49·1	2,049.499	28·4
1912.	3,926.608	51·4	2,020.740	26·5
1913.	3,854.343	51·2	2,033.732	27·0

Austro-Ugarska izvozila je drvo:

God.	u Njemačku		u Italiju	
	u tonama	u %. cjelog izvoza	u tonama	u %. cjelog izvoza
1905.	2,292.991	55·0	804.681	19·3
1910.	1,951.401	47·0	1,236.490	29·8
1911.	2,038.257	47·7	1,219.769	28·5
1912.	1,943.472	46·2	1,204.639	28·7
1913.	1,957.010	46·5	1,122.885	26·7

Dok je prije 1910. Austro-Ugarska bila glavni lifierant drva za Njemačku, u novije doba preuzeala je tu zadaću Rusija, a Austro-Ugarska počela je svoje drvo sve više izvoziti u Italiju.

Za uspješnije prosuđivanje carinsko političkih pitanja o uvozu i izvozu drva, bili bi više pogodniji podaci o pojedinih sortimentima, nego li ukupna množina drva. Pobliže podatke radi pomanjkanja prostora, ne možemo ovde donesti. U glavnom možemo reći, da se u Njemačku najviše uvozi sirovo drvo i to ruske provenijencije, koje se dalje na granici prerađuje i često izvozi natrag u Rusiju. Prof. Guttenberg u svojoj raspravi (*Österr. Vierteljahreschrift für forstwesen* 1913. str. 53) veli, da se uz državnu granicu Češke često dogada, da se austrijsko drvo u sirovom stanju (trupci) izvozi u Sasku na granici u pilanama izreže na raznu robu, koja se slobodno bez carine uveze natrag u Austriju.

Od rezane, tesane i cjepane robe, koja se u Njemačku uvozi, najviše potječe iz Austro-Ugarske, a iz Rusije vrlo malo. Austro-Ugarska od svog sirovog drva najviše izvozi u Njemačku (82%), a u Italiju oko 5%; tesane robe izvozi u Njemačku oko 25%, a u Italiju oko 55%; rezane robe izvozi u Njemačku 15%, a u Italiju 45%.

Pošto Njemačka u sve većim masama uvozi sirovo drvo, to za njeno šumarstvo postjoeča zaštitna carina nikako ne dolazi obzir, što njemački stručni krugovi priznaju i ne traže od države više zaštite domaćeg šumarstva, koje nije više u stanju potrebi domaće industrije udovoljiti.

Austro-Ugarska ne pokazuje više porasta u izvozu sirovog drva, što je radostan znak, da se drvo u trupcima, kladama ne izvozi više u tolikoj mjeri kao prije, nego da se na domaćim pilanama reže na gotovu robu i ova dalje izvozi. Izvoz rezane robe iz monarhije ostao je na istoj visini, nu uvoz je iste robe (ponajviše iz Njemačke) porasao. Ni jedno ni drugo nije poželjno da dalje ostane, jer je za monarhiju kao par excellence exportnu državu drvom od

velikog interesa, da se ne izvozi sirovo drvo, nego da se nastoji kod kuće izrezati u gotovu i polugotovu robu i kao takovu izvoziti, u koju svrhu treba nastojati oko podignuća domaće drvne industrije.

Osobito u oči upada, da se u Njemačku uvozi mnogo drva za proizvodnju papira, s kojom činjenicom se njemački stručni krugovi počinju jako zanimati. Najbolje se to vidi iz ove statistike:

Njemačka uvozi drvo za papir:

God.	iz Rusije		iz Austro-Ugarske	
	u tonama	u %. cijelog uvoza	u tonama	u %. cijelog uvoza
1905.	127.790	32·8	163.076	41·9
1910.	708.031	73·1	247.453	25·5
1911.	581.564	75·3	183.565	23·8
1912.	856.347	77·0	256.245	23·0
1913.	1,021.777	79·0	260.306	20·3

Ovaj nagli porast uvoza drva za papir uskolebao je njemačke stručne krugove. U prvom redu za to, što je to drvo slabo, koje se dobija proredom šuma, a u drugom redu za to, što na to drvo nije dosada bila uvedena carina, koju sada traže da se uvede.

Drvna celuloza za papir dobija se ponajviše od smrekovog drva. Četinjavih šuma u Hrvatskoj imamo više stotina tisuća jutara, nu nemamo ni jedne tvornice drvne celuloze, što je loš znak našeg industrijalnog napretka, pa je poželjeti, da se u Gorskom kotaru osnuje takova tvornica, na koju okolnost se ovdje svraća pažnja naših novčanih zavoda, koji u najnovije vrijeme počinju više pažnje poklanjati domaćim prirodnim kapitalima.

Ako reasumiramo u jedno sve, što smo naprijed rekli, to dolazimo do vrlo zanimive činjenice, da je u šumsko-trgovačkom pogledu zadnjih godina na svaku saveznu državu, na prvo mjesto stupila druga, danas neprijateljska država. Tako je npr. za Njemačku umjesto naše monarhije

stupila Rusija na prvo mjesto u pogledu uvoza drva, a za Austro-Ugarsku na mjesto Njemačke stupila je Italija kao država, koja najviše drva povlači iz monarhije.

Takovo je bilo stanje trgovine drvom prije, nego što je planuo ovaj strašni svjetski rat, koji je u gospodarskom životu ne samo saveznika, nego sviju naroda svijeta znatne promjene proizveo.

U slijedećem članku pokušat ćemo prikazati trgovinu drvom poslije rata.

O proizvodnji smole i terpentina u njemačkim šumama.*

Već prije nego što je ovaj svjetski rat započeo, poskočila je vrlo cijena smoli i terpentina. Sjedne strane zbog prekomjernog iscrpljivanja u američkim šumama, a s druge strane zbog ustanova američkih tvornica, odnosno onih udruženja (Naval stores Co), koja su osnovana za potrošak smole i terpentina u južnoameričkim državama.

Glavna količina smole i terpentina, što se troši u Njemačkoj, dolazi iz Srednjih država. Francuska proizvodnja je znatno manja, nego amerikanska. Austrija doduše sama proizvodi smolu, nu mora je ipak djelomici uvažati.

Prema novijim statističkim podacima proizvedeno je prije svjetskog rata u Sjedinjenim državama 4,200 000 metr. centi smole, u vrijednosti od kojih 84 milijuna maraka; u Francuskoj 700.000 metr. centi, u vrijednosti od kojih 14 milijuna maraka. — Na uvoz iz Sjedinjenih država otpadalo je 2,500.000 metr. centi. Od te količine otpremljeno je vodenim putem u Njemačku od prilike 1,000.000 metr. centi, a osim toga primila je Njemačka iz Francuske 125.000 metr. centi, nu otpremila je svojedobno vrlo znatne količine u Austro-Ugarsku i druge zemlje u transitnom (prelaznom)

* Po članku: Harz und Terpentin aus deutschem Walde, od prof. dra C.G. Schwalbe-a u Zeitschrift für Forst und Jagdwesen 1916.

prometu. — Godišnji potrošak Njemačke može se ocijeniti na 800.000 metr. centi, u vrijednosti od 16 milijuna maraka.

Terpentina su proizvele:

Sjedinjene države 960.000 metr. centi, u vrijednosti od 67 milijuna maraka, Francuska 140.000 metr. centi, u vrijednosti od 10 milijuna maraka. Potrošak terpentina u Njemačkoj može se računati oko 330.000 metr. centi u vrijednosti od po prilici 23 milijuna maraka.

Kad je počeo svjetski rat, počeo se manjak smole osjetljivo osjećati, pa niti bogati pljen svakojake robe — među inim i smole i terpentina — koji je zapao njemačke čete, prigodom brzog zauzeća Antverpena, nije mogao tom pomanjkanju posve doskočiti.

Postoje naime mnogobrojna poduzeća, koja smolu i terpentin trebaju kao sirovinu. Od gore spomenutih Njemačkoj ukupno potrebnih po prilici 800.000 metr. centi smole, najveći dio trebaju tvornice, što proizvode smolino ulje (Harzöel) i tvornice papira. — Prve trebaju prema podacima za vrijeme rata osnovanog „Ureda za obračunavanje potrebne i potrošene smole“ 250.000 metr. centi. — Tvornice za proizvodnju smolinog ulja pretvaraju, t. zv. suhom destilacijom, smolu u lak i teška ulja, od kojih se prva upotrebljavaju kao cijenjena rastapala u tvornicama pokosti (laka) i firnisa; a potonja, među inim, kao ulja za kabel, za mazanje strojeva, ulja za transformatore, za kolomaz itd.

Njemačka industrija papira treba u godini oko 240.000 metr. centi smole (kolofonija). Kod pisačih papira otpada na smolu 4—5% od težine suhog papira, kod tiskovnih papira (polukeljenih i nekeljenih) od prilične 2%.

Znate količine smole trebaju i tvornice sapuna. Prema nekim statističkim podacima, dolazi dapače industrija sapuna u obzir kao najvažniji trošilac smole.

Vanredno slično djelovanje sapuna, priredenog iz smole i sapuna priredenog iz loja, obzirom na stvaranje pjene, sposobnost emulzioniranja i disocijacije, omogućilo je

tvornicama sapuna, da su i za vrijeme mira mogle djelomice nadoknaditi skupu mast sa jeftinom smolom.

Nadalje trebaju smolu tvornice linoleja, tvornice tiskarskih boja, tvornice kabela, tvornice laka i tvornice ličilačkih boja; posredno trebaju znatne količine i tvornice celuloida. — Celuloid se proizvodi iz kamfora. Za proizvodnju kamfora služi u Njemačkoj — u koliko se isti kao prirodni proizvod ne uvaža — terpentinsko ulje.

Da se doskoči pomanjkanju smole za vrijeme rata, odabранo je u Njemačkoj, a naročito u Austriji, odavna uobičajeno vađenje smole i terpentina iz četinjavog drveća. Vađenje smole iz drveća je vrlo staro zanimanje. U časopisu „Zeitschrift für Forst-und Jagdwesen“ izašao je 1915. godine zanimiv historijski prikaz, koji pruža uvid u pravne odnošaje „smolara“ u saskim šumama, oko sredine 18. stoljeća.

Nije ovim riječima svrha, da se prikazuje povjesni razvitak smolarenja, a isto tako niti ta, da se predoče brojni načini smolarenja, koji služi u raznim zemljama dobijanju smole.

Svrha je ovih redaka, da priopćimo rezultate kemijsko-tehnoloških pokusa, koji su izvedeni sa smolovitim drvom, odnosno sa smolovitim tvarima.

U Njemačkoj upotrebljavali su prije za smolarene u glavnom smreku.

Taj je način smolarenja u neku ruku opet prihvaćen u koliko je u brojnim srezovima smola, koja se sakuplja u ozledama drva, počinjenim od divljači, ostrugama i sakupljena. Pri tom dobiveni prihod za čudo je velik, n. pr. u Anhaltskom kraju dolazi na 1 hektar 2 centa.

Prema konačno nesvršenim pokusima na eberswaldskoj pokusnoj postaji glede smole, dobivene uslijed ozlede po divljači, dolazi poprečno kojih 80 dijelova smole na 20 dijelova nečistoće, koje se većinom sastoje od komadića kore. Od terpentina i vode ima samo tragova. Ovih 80 dijelova smole nije niti iz daleka jedinstvene naravi, nego je to mješavina od t. zv.

smolnih kiselina (Harzsäure) i drugih kemijskih spojeva, koji se mogu znanstveno označiti kao spojevi estira i anhidrida. Ovi se razlikuju od smoline kiseline svojom topivošću u različitim rastapalima. Za opću porabu su podesne samo čiste smolne kiseline.

Tvornicama za proizvodnju smolnih ulja, uspjelo je pronaći način čišćenja, koji se temelji na uporabi stanovitih organskih rastapala tako, da se može vrijedniji dio smole, nakupljene u drvnim ozledama po divljači, razlučiti od ostatlog manje vrijednog dijela.

Količina tako nakupljene smole, kao i one, koja se još nalazi u šumama, ograničena je tako, da se kod dobave dalnjih količina smole moramo držati bora, koji sadrži osim toga sam po sebi daleko više smole nego smreka (smreka sadržaje samo oko 1% sirove smole, od koje otpada po prilici polovica na mast, dok bor sadrži 3—4% sirove smole, koja isto tako sastoji gotovo do polovice od masti.).

Balzam, što teče iz ozlede borovog stabla, jest mješavina smole iz terpentina, a razlikuje se donekle od balzama, koji se dobiva u Americi ili u Francuskoj, odnosno Austriji. U prvom redu ima u balzamu običnog bora u Njemačkoj po prilici 14% terpentina, dakle znatno manje, nego u balzamu Sjedinjenih država ili u austrijskom crnom boru, u kojem je terpentina 20—24%. Razlog leži donekle u različitim vrstima stabala, iz kojih se smola vadi, a i u klimatičnim odnošajima. Dalnja znatna razlika između njemačkog i inozemnog ili austrijskog balzama, ukazuje se u fizikalnom svojstvu čiste smole, izlučene iz balzama. Dok smola iz balzama austrijskog crnog bora kod 100° C posve lako teče, to je smola iz njemačkih borika kod te temperature razmjerno gusta tekućina, koja se jedva dade izliti iz posude. Ta razlika je valjda i razlog, zašto oticanje balzama iz običnog bora u Njemačkoj tako lako zapne. Balzam, jer teže teče, kruti se laglje na putu od ozlede stabla do posude, u koju ga skupljamo, nego li balzam iz austrijskog

crnog bora, jer ima manje terpentina, a smola sama po sebi ima nešto više talište.

Što se tiče čisto kemijskih svojstava, nisu razlike — točna kem. istraživanja još ne predleže — kako se čini tako velike, pa se može ustvrditi, da je smola njemačkih borika skroz jednaka inozemnim vrstama i u opće jednake uporabivosti s njima.

Količina balzama, koji naziv bi morali uvijek upotrebljavati, da izbjegnemo neispravnom zamjenjivanju sirove smole, što sa terpentinom otiče sa stabla, sa smolom očišćenom od terpentina putem destilacije — iznaša kod njemačkih borika na godinu oko 2 kg. po stablu.

Imamo li po hektaru 300 stabala sposobnih za smolareњe, dobiva se od istih po Schwappachu, koji je nedavno sastavio račun o prihodu, uz 120 g. ophodnju, sa površine od 1000 ha, uz 5 godišnje smolareњe prije sječe:

$$\frac{5}{120} \times 1000 = 42 \text{ ha.} \quad 42 \times 300 \times 2 = 25.200 \text{ kg.}$$

ili okruglo 25.000 kg. sirove smole ili balzama. Iz pruskih državnih šuma, sa kojih 1·6 miljuna borova, moglo bi se izvaditi 400.000 met. menti. Pošto sirova smola sadržaje 14% terpentina, moglo bi se u pruskim državnim šumama proizvesti okruglo 50.000 metr. centi terpentina i 300.000 met. centi smole.

Ako promislimo, da cijela Njemačka posjeduje 5·6 miljuna ha borovih šuma, vidimo, da bi sa teoretske strane moguća proizvodnja smole mogla nadmašiti 3 struki netom navedeni prihod, pa tako i godišnju potrebu od 800.000 met. centi sirove smole. Od terpentina mogla bi se svakako polovica god. potrebe proizvadati. Zasad još nije moguće ustanoviti, da li bi se i u kojem opsegu mogla za vrijeme mira osnovati uspješna njemačka industrija smole i terpentina, pomoću vađenja smole iz borovih šuma.

Da se namakne u ratu potrebni materijal, zaslužuju osobitu pažnju one vrsti proizvodnje, koje i za vrijeme mira

stavljaju u izgled gospodarstveni napredak. Obzirom na to, provedeni su sustavni pokusi glede vađenja smole i terpen-tina, među inim iz posjećenih borovih stabala. Kod posje-čenog stabla radi se o granjevini i o panjevini, dok se sama deblovina, kao gradevno vrijedno drvo, ima redovito — bar u vrijeme mira — poštediti od vađenja smole.

Kod preradbe granjevine u većim količinama ustanov-ljeno je u eberswaldskoj pokušnoj postaji, da je iscrpiva količina smole i etirskih ulja dosta malena, premda bi čovjek mogao protivno suditi, obzirom na smolovitost sitnog granja i po njegovom jakom smolovitom mirisu.

Količina smole i etirskih ulja, koja se može izvaditi, je svakako premalena, da bi se mogao postići gosp. uspjeh kod iscrpljivanja granjevine sa organskim rastapalima ili sa lužinom, otopinom sode ili inim kemikalijama.

Najprije se pomicalo na vađenje vani u šumi i to na način, da se granjevina imala preliti s odnosnim rastapa-lima, te izlužiti. No potrebna količina organskih rastapala ne stoji za vrijeme rata u opće na raspolaganje, a za vri-jeme mira ne mogu se te tekućine upotrijebiti radi njihove skupoće. Vodenih rastapala, kao alkalijske lužine, trebalo bi u tolikoj množini, da je tu ogromnu količinu tekućine upravo nemoguće dopremiti u šumu, zbog više ili manje loših puteva. Vađenje je smole vani u šumi zato isključeno.

Pogotovo se ne može misliti na prerađivanje panjevine u šumi. Da se uzmogne iz panjevine izvaditi smola i ter-pentin, trebalo bi istu na prilično sitne komade iscijepati, u koju svrhu bi se morali dopremiti u šumu strojevi za sit-njenje i motori za pogon tih strojeva. No svakako je jedno-stavnije, da se drvo iz šume otpremi u tvornicu, u kojoj se nalaze strojevi za cijepanje i ekstrahiranje drva.

Kod istraživanja panjevine ustanovljeno je, da se ne može po vanjskom izgledu stalno zaključivati, koliki je sadržaj smole — ma da se obično protivno misli. — Za komade panjevine, koji su po šumarima na oko ocijenjeni kao

vanredno smoloviti, pokazalo se, da su razmijerno siromašniji na smoli, pa je od drugih komada, koji po izgledu nisu činili utisak, da bi bili smoloviti, dobivena znatna množina smole. T. zv. smoloviti izgled (kienig) ovisi naime vrlo o većem ili manjem sadržaju vode. Drvo izgleda u mokrom stanju znatno smolovitije, nego u suhom stanju. Začudan je bio uspjeh sustavnog istraživanja, glede razmjera smole i terpentina u panjevini borova po prilici 100 godina starih. U glavnom držali su panjeve uvijek kao osobito snabdjevene smolom. No kod istraživanja onog dijela panjevine (bijeli i srži) od najdonjeg dijela stabla tik do korijenja, pokazalo se, da je u korijenu i bijeli razmijerno malo smole i terpentina, dok ih je u srži najdonjeg dijela stabla izvanredno mnogo. Slijedeća mala ljestvica pokazuje omjer, u kojem se spomenute tvari u panjevini nalaze. Unešene vrijednosti nisu možda ustanovljene pomoću malih komadića drva, nego se svaka pojedina odnosi nadrvnu gromadu od 100 kg.

Upitne su drvne gromade jedinstveno istražene strojevima i pomagalima eberswaldske pokušne postaje.

Na taj je način bilo moguće izjednačiti slučajne razlike, dobivene kod pojedinih komada panjevine i pojedinog stabla, te steći poprečne i pouzdane podatke. Faktično su pokusi u tvornicama, o kojima će kasnije biti govora, ove podatke potvrdili.

Ako preračunamo objamne vrijednosti na težinu, dakle da 1 pr. metar teži 455 kg., pa od tog odbijemo sadržaj vode u iznosu $24\% = 455 - 109 = 346$ kg., onda dobijemo, računajući lih sa suhom tvari, sadržaj smole i terpentina u postocima kako slijedi:

u korijenu ima	smole $8\cdot1\%$,	terpentina $1\cdot1\%$
„ najdonjem dijelu debl. (u bijeli)	„ $7\cdot5\%$,	„ $0\cdot8\%$
“ “ “ (u srži)	„ $13\cdot3\%$,	„ $5\cdot7\%$

Računamo li, da kod najdonjeg dijela deblovine otpada $\frac{1}{3}$ na bijel, a $\frac{2}{3}$ na srž, to na najdonji dio stabla

u užem smislu otpada 11·4% same smole, a uz to 4% terpentina.

Istraživanja o sadržaju smole u donjim dijelovima borovog stabla, zapodjeo je već Ramann. (Zeitschrift für Forst- und Jagdwesen 1894.). Za 165 god. bor nađeno je, kad su iscijepkano drvo izlužili sa kloroformom:

u 1 metru visine	7·99 % smole
4·3	5·04 %
8·45	5·56 %
12·60	3·66 %
16·75	3·93 %
20·90	3·17 %
24·05	5·05 %

Sravnjujući ove brojke Ramannove sa napred navedenim, dobivamo, da je u najdonjem djelu stabla sadržaj mole najveći, dok se dalje niže u korijenu i gore više u stablu umanjuje.

U Ramannovoj skrižaljci iskazani, prividno povećani sadržaj smole kod visine preko 20·9 metara, nastao je slučajno, jer su istraživanja provadana u malenom opsegu.

Uzme li se u obzir potrošak sredstava za otapanje, nije se dakako moglo prigodom istraživanja ustanoviti u gore navedenim količinama od svakih 100 kg. drva pomoću kloroform-a ili sličnog sredstva nazočnost smole i terpentina, nego je raspoloživa smola i terpentin izlužena kuhanjem sa natrijevom lužinom pod tlakom. Ako ugrijemo iscijepkano borovo drvo sa natrijevom lužinom do kojih 170—180° C, odgovarajući pritisku od 8—10 atmosfera, to se lignin u drvu raztvari i rastopi, a zaostaje celuloza (natron celuloza). Pri tom se naravno izluči i terpentin, koji se može uz najviši tlak, bez gubitka, odvesti kroz hladilo (Kühler), a iz kapljevine, u kojoj se kuhalo smolovito drvo, možemo smolu odijeliti, ako tu lužnu kapljevinu zakiselimo i mućkamo sa etirom. Najveći dio raspoložive smole možemo u tvornicama vrlo jednostavno i brzo uz izvjesni način ku-

hanja izlučiti u obliku smolinog sapuna (Harzseife). Smolni sapun je spoj smolnih kiselina* sa natrijevom lužinom, ili natrijeva sol smolnih kiselina.

Dobiveni smolni sapun može se u tvornicama papira bez daljnog prerađivanja upotrebiti. Da se smola uzmogne otopiti, odnosno da se može od nje načiniti emulzija, pretvara se ona u tvornicama papira, u svrhu lijepljenja, najprije pomoću sode u sapun (saponifikacija), koji se topi u vodi. Razrijedi li se ta rastopina sa mnogo vode, zamutit će se. Postaje mlijeca emulzija; jer je voda razložila neki dio sapuna (hidroliza) i izlučila slobodnu smolinu kiselinu (smolu) u vrlo sitnim česticama. Ta se mlijecina izmiješa sa kašom onih poluproizvoda, što čine glavni sastavni materijal papira (celuloza, izbrušeno drvo, event. rasčihano prnje), a s pomoćju aluminijskog sulfata (koncentrirane stipse) dovrši se izlučivanje smole, koja začepi sve šupljice između celuloznih vlakanaca, tako, da gotovi papir ne upija crnila.

U tvornicama natronceluloze dobiveni sapun možemo neposredno upotrebiti i u tvornicama sapuna, gdje i onako pomoću natrijeve lužine najprije tu smolu pretvaramo u smolni sapun zbog miješanja smole i sapuna. Naravno, da možemo samu smolu iz smolnog sapuna opet izlučiti. U tom slučaju moramo smolni sapun u prigrijanom žitkotekućem stanju izmješati sa razrijeđenom sumpornom kiselinom (ili jeftinijim t. zv. bisulfatom, koji je nuzproizvod u tvornicama dušične kiseline) — pa ju očistiti ispiranjem u vodi od primješane Glauberove soli.

Računamo li, da panjevin sastoji po prilici u polovici iz samog korijenja sa vrlo malo smole i terpentina, a u drugoj polovici iz donjeg dijela stabla sa znatnom količinom smole i terpentina, dobivamo prema gore navedenoj skrižaljci, da na 1 prostorni metar panjevine dolazi 34 kg. smole i 9 kg. terpentina. Do najvećeg dijela ove smole —

* Smola četinjača sastoji gotovo od samih slobodnih smolnih kiselina.

bar 70% — možemo faktično i doći, kako nam svjedoče istraživanja, preduzeta na ovećoj količini panjeva (40 prostornih metara), u tvornicama za proizvodnju natronceluloze (Natronzellstofffabrik). Glede terpentina bila je proizvodnja dapače još bolja i to 11·4 kg. po prost. metru. Vrijednost (i pored celuloze) dobivene količine smoje i terpentina, nadmašuje višekratnu vrijednost panjevine, dapače i u vrijeme mira. Prema tome je moguće panjevinu racijonalno iscrpljivati. Panjevinu pribavit ćemo najshodnije tako, da stojeće stablo sapnemo lancem i iščupamo, građevno drvo odpilimo, a panj raskolimo klinovima i raspilimo.

Vađenje starih panjeva sa sječina nakon provedene čiste sječe, ne dolazi u račun, radi nerazmjernih troškova. Količina smole i terpentina, koju bi mogli crpiti iz panjevine, vrlo je znatna. Za vrijeme mira moglo bi se u pruskim državnim borovim šumama, koje se protežu na 1·6 milijuna ha, prigodom izradbe drva iz preostale panjevine od kojih 137.000 prost. metara, proizvesti 31.000 m. centi smole, što odgovara vrijednosti od 0·6 milijuna maraka. Terpentina moglo bi se za vrijeme mira proizvesti 15.600 metr. centi u okrugloj vrijednosti od 1 milijuna maraka. Količina celuloze iznosila bi 135.000 metr. centi, što najmanje vrijedi 2 milijuna maraka.

Sravnimo li sve te podatke sa sadanjom vrlo niskom vrijednošću panjevine, koja iznosi 1·5 marke za prostorni metar na licu mjesta u šumi, tako da bi onih 137.000 prostornih metara u šumi vrijedilo do 205.000 maraka, — onda vidimo, da se tu radi o vrlo znatnom prihodu. Prema razloženom jasno je, da bi budući prihode smole, terpentina i celuloze znatno porasli, kad bi se i u ostalim borovim šumama počela panjevina eksplotirati na opisani način.*

A. Gerstmann, kr. kot. šumar.

* Na mjesto izraza „terpentinsko ulje“ upotrijebljen je u ovim razmatranjima, po primjeru prof. dra C. G. Schwalbe-a izraz terpentin.

Reorganizacija šumsko-tehničke službe kod političkih oblasti pred saborom.

Teške prilike u kojima žive šumski tehničari kod političkih oblasti i o kojima se u našoj javnosti od početka njenog uređenja, zakonom od 26. III. 1894., mnogo raspravljalo, bile su predmetom rasprave u našem visokom saboru, u sjednici od 16. siječnja 1917.

Narodni zastupnik novogradiškog kotara, gosp. prof. dr. Josip Pazman, stavio je u tom predmetu na preuzvišenog gospodina bana slijedeću interpelaciju:

1. Je li Vaša Preuzvišenost voljna shodno odrediti, da se prema mnogokratnim obećanjima, danim kr. kot. šumarama, jošte u ovom saborskem zasjedavju podnese zakonska osnova o uređenju šumarsko-staliških prilika i tako isprave nepravde, počinjene abiturijentima našeg domaćeg učilišta.

2. Je li Vaša Preuzvišenost voljna izdati odredbu, da se što prije izda naputak i provedbena naredba k zakonu od 26. ožujka 1894., kojim se uređuje stručna uprava i šumsko gospodarenje šuma, stojećih pod osobitim javnim nadzorom.

Ovu svoju interpelaciju obrazložio je rečeni narodni zastupnik slijedećim govorom :

Visoki sabore! Moja interpelacija imade dvije točke: Jedna se tiče uređenja staliških pitanja naših šumara, a druga naputka i provedbene naredbe k zakonu od 26. ožujka 1894. Radi se ovde o staležu šumarskom, o staležu, koji je i ugledan i odličan po svojoj naobrazbi, a važan po narodno gospodarstvo, o onom staležu, kojemu je povjereno najveće blago hrvatskoga naroda, a to je uprava nad njegovim šumama :

Mi laici, kada vidimo šumare u njihovoј odjeći lovačkoj sa puškom na ramenu, gđe su se uputili na svoju službu, pomišljamo, kako je toj gospodi lijepo; šeću po friškom zraku, bave se sportom, pitaju se divljači; rekao bi tko god

nitko sretniji od njih. Ali ako tko pomno zaviri u njihov rad i službu, doći će do zaključka, da je njihov rad naporan, tegotan i odgovoran, a osobito ako se uzme u obzir zimsko doba, kišovito vrijeme, pa veliku udaljenost šuma, neprohodne puteve i razne druge neprilike, pa da često ne mogu imati niti redovite obroke, da trpe često i žeđu i glad ; a kako u njihovoј službi trpi njihovo odijelo i obuća, to sve oni najbolje znaju. Dakle služba je njihova vrlo tegotna i mučna. Kada uzmemo, da su kotarski šumari i šumarski nadzornici jedini izvršujući organi svoja struke, pak da je u njihovim rukama uprava i njega šuma, i da su oni kako za sav napredak tako i za svu štetu šuma odgovorni, onda taj stalež zaslužuje osobitu pažnju.

Pita se, a što tišti naše šumare i koje su njihove neprilike? Naši šumari, osobito starija gospoda, svršila su svoju stručnu naobrazbu na domaćem učilištu u Križevcima. Ovaj zavod nosio je karakter srednje škole. Dakle ta gospoda imadu samo srednjoškolsku, a nemaju akademske naobrazbe. God. 1898., ako se ne varam, bio ja ovaj zavod pretvoren na šumarsku akademiju i premješten iz Križevaca u Zagreb. Mlađi naraštaj, koji je kasnije svršio svoju naobrazbu na tom zavodu, imade akademsku naobrazbu. Ja priznajem, da imade razlike između srednjoškolske i akademske naobrazbe; u bitnosti je jedna i druga ista, ali razlikuje se kao savršeno od nesavršenoga, potpuno od nepotpunoga. Ali kraj sve te razlike u naobrazbi ne bi smjelo biti ipak ono, što se događa, naime, da se naši stariji šumari sa srednjoškolskom naobrazbom zapostavljaju mlađima, koji imadu akademsku naobrazbu, tako da danas faktično postoje dvije kategorije šumara, jedna sa srednjoškolskom, a druga sa akademskom naobrazbom. Prvi stariji dobom, iskusniji i po svom stručnom znanju zaslužniji, jer rade i služe 25 do 30 godina. Drugi, dobom mlađi, neiskusniji ili bar manje iskusni, služe kraće vrijeme, pa ipak preskaču svoje po službi starije drugove. Oni prvi sa srednjoškolskom

naobrazbom, nakon toga, što su bili šumarski vježbenici, postali su kotarskim šumarima II. razreda, a onda kot. šumarima I. razreda, ali dalje od X. čin. raz. ne mogu, dočim je onim mlađim otvoren put u IX., VIII. i VII. čin. razred. Kada ne bi ništa drugo bilo, visoki sabore, nego samo ova dva spomenuta anomalija ovde, već je to dovoljan razlog, da se pristupi k uređenju ovih staliških prilika. Ali, visoki sabore, ako se uzme u obzir, da ta anomalija postoji već dulje vremena, već kojih 20 godina, pa da su kroz cijelo to vrijeme opetovano naši šumari srednjoškolci isključeni od promaknuća u IX. i viši činovni razred; pa ako se uzme u obzir, što se češće događa, da šumar sa akademskom naobrazbom već kod prvog svoga imenovanja, nakon što je služio kao vježbenik, bude postavljen u IX. čin. razred, pa onda dalje avanzira; ako se uzme u obzir, da ovakovi mlađi akademski izobraženi sa 11 godina službe prigodom svoga promaknuća znaju preskočiti po 17 i više svojih starijih drugova; pa ako se još i to uzme u obzir, da stariji kot. šumari službujući u središtu kotara, gdje im je šef kotarski predstojnik, a iznimice događa se, da uprava u kotaru bude povjerena jednom mlađem pristavu, da stariji kot. šumar moraju biti podvrgnuti upravitelju kao svome šefu, koji je i godinama i službom od njega mnogo mlađi, kad se sve ovo uzme u obzir, onda se vidi, da su tu mnogi i važni razlozi, koji moćno zahtjevaju, da se ipak jednoč pristupi k reformi i sanaciji prilika ovoga staleža.

Nego što najviše боли ovu gospodu jest to, što se njima sugerira, da tako mora biti i da je tako po zakonu. Imam ovde pri ruci zakon od 22. siječnja 1894., kojim se uređuje šumsko-tehnička služba kod političke uprave u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Tu se kaže u § 6. (čita): „Šumarsko-tehničku službu kod političke uprave može polučiti samo onaj, koji je za nju teoretički i primjereno praktički sposobljen, te dokaže, da je kao redoviti slušatelj polučio potpunu akademsku naobrazbu i nakon dvogodišnje šumarske

prakse položio državni ispit za vođenje šumskog gospodarstva“.

Osim ovoga § 6. ima još i § 14. koji određuje (čita): „Za vrijeme od deset godina, računajući od kreposti ovoga zakona, imati će onaj, koji želi polučiti službu u X. ili nižem činovnom razredu, dokazati, da je barem svršio nauke, na kojem srednjem šumarskom učilištu, te položio nakon dvogodišnje vježbe državni ispit za samostalno vođenje šumskog gospodarstva“.

Ovo je, vele, jasno slovo zakona, da tko želi polučit viši činovni razred od X., da mora imati akademsku naobrazbu. Ali imamo i § 15., koji kaže (čita): „Oni šumski tehničari, koji već sada služuju — kad je ovaj zakon naime bio uveden — rješavaju se kod prvog imenovanja dužnosti, da dokažu teoretsko i praktično osposobljenje propisano u §§ 6. i 14. ovoga zakona“.

Međutim, visoki sabore, intencija zakonodavca nije bila takova, kakova se podmiče na pitanja i molbe naših šumara. Kad se je godine 1894. radilo o ovom zakonu, onda je onaj odbor, koji je izradivao osnovu toga zakona, složio se u ovom načelu, da se više činovnike šumarskoga odjela zemaljske vlade, dakle za VI. i VII. činovni razred, zahtijeva za sada i za buduće bezuvjetno potpuna šumarska naobrazba, a za pastignuće činovnog razreda XI., X., IX. i VIII. imali su obzira na tada u zemlji postojeće prilike, pa su izrekli, da je za te činovnike dovoljno, da svrši nauke križevačkog učilišta.

Tako je u osnovi zakonskoj. Isto je tako i anketa, koja se je bila u tu svrhu sazvala pod predsjedanjem gospodina bana, prihvatile bez promjene ova načela toga odbora. Odbor pako saborski, koji je onda osnovu iznio, izjavio je otvoreno u tom pogledu, da imade u buduće nestati dvije kategorije zemaljskih i šumarskih činovnika, t. j. da svaki može biti promaknut do VIII. dnevnog razreda. Prema tome intencija zakona, dapače ni slovo zakona ne odgovara ovomu

tumačenju, kad se pogleda, što je sam zakonodavac kod izrađivanja osnove kanio učiniti.

Međutim jedan daljnji dokaz za ovu anomaliju jest, da se kod onih, koji su na istom križevačkom učilištu stekli naobrazbu, pa su ustupili u službu kod imovnih općina ili u službu državnog erara, da se nije gledalo na to, jesu li svršili križevačko učilište ili šumarsku akademiju, nego se je s njima prema godinama službe postupalo i jednakomu avanzirali. Ja dapače poznajem jednog gospodina u VI. činovnom razredu sa naobrazbom križevačkog učilišta.

Tako se je događalo, kad se je i naša pravoslovna akademija pretvorila u sveučilište. Nije vlada sa onom gospodom inače postupala, nego sa onima, koji su kasnije na sveučilištu stekli naobrazbu akademsku. Sve ovo ide za tim, da se prilike ovoga staleža što prije saniraju i urede, dakako zakonskim putem, i to, kako moja interpelacija glasi, još u ovom saborskem zasjedanju.

Nego moglo bi se prigovoriti: A šta su šumari učinili u svojem vlastitom interesu? Meni je poznato, da su mnogo koraka poduzeli, naročito da je glavna skupština hrv.-slav. šumarskoga društva u više navrata stvorila zaključke, da se peticijama ili deputacijama obrate na bana, znadem, da je takva deputacija više puta bila kod preuzvišenog gospodina bana, imadem dapače pri ruci i pismenu takovu molbu ili predstavku, a poznato nam je, visoki sabore, da ova predstavka i sada leži na stolu ove visoke kuće u ovom zasjedanju. Ne može se dakle prigovoriti, da šumari nijesu ništa učinili, nego da su samo skršenih ruku sjedili. Samo je pitanje, s kakovim su uspjehom oni to dosada obavljali? Dakako, do sada bez potpunoga uspjeha, ali ako hoću biti točan, navesti će i neke uspjehe:

Evo, jednoga uspjeha! Kad je sabor godine 1907. pozvao vladu, da podnese zakonsku osnovu o uređenju šumarskih staleških odnošaja, to je bio jedan uspjeh, premda

sve dosada nije vlada iznijela takove osnove na stol ove visoke kuće. Kad je ovaj sabor odobrio osnovu o regulaciji plaća zemaljskih činovnika, onda su kod te regulacije bili i naši šumari uključeni i njihove su plaće bile uređene kao i ostalim činovnicima. I to je bio dakako uspjeh, premda ne baš isključivo staleški, ali uspjeh oni sami priznaju i hvale Bogu, da su s ostalim činovnicima došli barem do povišice plaće. Osim toga je na razne molbe na zemaljsku vladu god. 1912. polovica šumara srednjoškolaca promaknuta u IX. čin. razred extra statum. I to je djelomični uspjeh, ali ako se uzme u obzir, da one ostale dvije trećine tih šumara srednjoškolaca još i danas čekaju na željeno promaknuće svoje, onda ćemo opaziti, kako je opravdano, da se oni ovom molbom i interpelacijom jave pred ovom visokom kućom.

Ako se uzme u obzir, visoki sabore, da su dosada uređene staleške prilike naših veterinara, da su uređeni odnošaji naših mjernika, a eto danas smo prihvatili osnovu, kojom se donekle uređuju prilike i manipulacionog osoblja, onda dakako nema i ne smije biti razloga, zašto ne bi visoka vlada na stol ove kuće iznijela osnovu o uređenju prilika naših šumara i to što prije. Neka se ne rekne: Sad je ratno stanje, sad nije podesno vrijeme za ovakove osnove. A ja naprotiv velim: Baš sad, kad vlada tolika skupoča, baš je sada i vrijeme za to; sada je nužda, da se našim šumarima, koji služe po 24 i 30 godina, koji imadu familiju, koji trebaju mnogo obuće i odjeće, baš sada pomogne, pa da se ovakova zakonska osnova iznese još u ovom zasjedanju.

Time, držim, da je dovoljno obrazložena prva točka moje interpelacije.

Što se pak tiče druge točke, reći ću u kratko, da zakon od 26. ožujka 1894., kojim je uređena stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumama, stoećim pod osobitim javnim nadzorom, nema do danas posebnoga naputka, niti posebne provedbenе naredbe. Mi znademo, gospodo, da

zakon mora biti kratak, precizan, da ne može odrediti sve, što treba da stručnjaci, držeći se toga zakona, rade u upravi naših šuma, nego da je potrebno, da se izda naputak, da se izda provedbena naredba, kao što se izdaju i kod drugih zakona. Naši šumari osjećaju tu nepriliku tim jače, što se događa, da ovaka starija gospoda, koja služe kod kotara već četvrt vijeka, a za šumarske nadzornike kod županija namještaju se mlađa gospoda s akademskom naobrazbom, događa se, velim, da ovakova gospoda, kad nastupe svoje mjesto, izdaju nove odredbe, kako se imadu provesti šumski poslovi, da tako nastoje nova praksa, nastaju promjene, jer svaki nadzornik hoće nešto drugo, izdaje druge odredbe, hoće da se drugačije postupa. Time dakako nastaje nejednakost, raznovrnost u upravi i nastaje dakako samovolja. Pomanjkanja ovod naputka i provedbene naredbe otvara puteve samovolji ove mlađe, a po činu više gospode. Stariji šumari pako imadu iskusnije iskustvo, da je bilo dobro onako, kako se je onda radilo, a kad najedamput mlađa gospoda drugačije naređuju, teško im je iz dosadanje prakse izači. Dakako da imade uslijed pomankanja ovakove provedbene naredbe još i neprilika, koje se tiču samoga naroda. Stariji šumari postupali su po stanovitoj starijoj odredbi. Novija naredba narodu se čini gora, dakako da se onda tuže, a šumari su opet u neprilici, jer vide i sami, da bi po staroj naredbi bilo bolje, ali dakako kao podređeni moraju šutjeti. Da se ovim neprilikama na put stane, poželjno je i potrebno, da se zakonu, koji već postoji, dodade i provedbeni naputak. Zato sam upravio takovu interpelaciju na gospodina bana.

Na gornje izvode narodnog zastupnika dra. Josipa Pazmana uzeo je odmah riječ presvetli gosp. odjelni predstojnik za narodno gospodarstvo Zvonimir Žepić, te u ime vlade u tom predmetu kazao slijedeće:

Visoki sabore! Prvi put je šumarsko-tehnička služba uređena prije 22 godine, zakonom od 22. siječnja 1894.,

kojim se uređuje šumarsko-tehnička služba kod političke uprave u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Premda je tim zakonom šumarsko-tehnička služba organizovana na onim istim principima, na kojima je u drugim državama već mnogo ranije bila uređena i premda se odmah na početku pokazalo povoljno djelovanje tog zakona na polju javne političke uprave, ipak su se već nakon nekoliko godina pokazali nedostaci naročito u pogledu uređenja konkretnog stanja šumarsko-tehničkih urednika i službenika, koji su bili glavna zapreka, da se šumarska-tehnička služba nije mogla razvijati prema napretku vremena.

To je i sasvim razumljivo, jer kod prvog stvaranja zakona imao je zakonodavac pred očima posve druge prilike nego li su se tečajem vremena razvile, a nedostojalo je i nužno iskustvo, po kojem bi se mogli predvidjeti svi oni momenti, koji mogli i faktično su bili od odlučnog utjecaja po razvitak šumarsko-tehničke službe.

Za upoznavanje glavnih momenata, koji su od početka organizacije do danas spriječavale evoluciju šumarsko-tehničke službe, te koji danas imperativno zahtijevaju neke preinake i nadopunjjenja spomenutog zakona od 22. siječnja 1894. navest će slijedeće:

Rečenim zakonom imala se je šumarsko-tehnička služba urediti na modernoj podlozi, kako su to prije učinile druge države, koje su već davno imale ustrojene svoje visoke šumarske škole. I rečeni zakon slijedeći savremeni princip postavio je kao uvjet za prijem u zemaljsku šumarsku službu potpunu akademsku obrazovanost (§ 6. zakona), koja se zahtijeva i za ostale autonomne strukovne činovnike, inženjere, liječnike, veterinare i druge.

Da ta temeljna ustanova zakona uzmogne doći do praktične primjene, to je već u samom obrazloženju k tomu zakonu istaknuto, da će se što prije ustrojiti u zemlji šumarska akademija, iz koje će izlaziti podmladak za šumarsku tehničku službu,

Nu jer u vrijeme stvaranja zakona nije bio dovoljan broj apsolvenata sa visokih šumarskih škola, da bi se organizacija službe mogla u potpunom opsegu izvršiti, uvrštena je ustanova § 14. rečenog zakona, koja za prelazno doba od 10 godina dopušta, da se u zemalj. šumarsku službu prime i oni, koje su svršili koje srednje šumarsko učilište, nu pod uvjetom, da mogu u službi polučiti najviše mjesto X. čin. razr.

Ova zakonska ustanova bila je od odlučnog zamašaja i odredila je pravac cijelom kasnijem razvituštu šumarsko-tehničke službe do današnjeg dana i uzrokavala je sadašnje stanje, koje jednako tišti one, na koje se ustanova izravno odnosi kao i sve ostale.

Naime kod prvog popunjena mesta šumarske-tehničke službe je radi pomanjkanja šumara akademičara postavljen u službu znatno pretežniji broj onih sa srednjoškolskom naobrazbom, koji prema citiranoj zakonskoj ustanovi nisu mogli polučiti čin viši od X. čin. razr.

Tom stanju stvorenom prvim popunjjenjem mesta odgovarao je na prvi status, u kom je od 76 sistemizovanih mesta otpadalo 64 ili 84% na vježbenike, te na XI. i X. činovni razred, dok je samo 12 mesta ili 16% otpalo na IX. i više činovne razrede.

Nakon što je otvorena šumarska akademija 1898. g. primani su u zemaljsku šumarsku službu doduše samo visokoškolci bilo sa zagrebačke šumarske akademije, bilo s drugih visokih šumarskih škola, nu pridolaženjem njihovim niti se je mijenjao, niti se je obzirom na citiranu ustanovu § 14. mogao na bolje promijeniti status šumarskih tehničara, pošto ovi, na koje se odnosila ta ustanova §-a 14., nisu mogli napredovati dalje od X. čina, to se ni njihova mesta nisu mogla isprazniti redovitim načinom, a posljedica je bila, da su i apsolventi visokih šumarskih škola morali po 5—7 godina čekati kao vježbenici, dok su mogli doći u ispraznjeno

mjesto XI. činovnog razreda, a to se isto događalo i kod prelaza iz XI. i X. čin. razr.

Pridolaskom šumara akademičara kod istog broja sistemizovanih mjesta nije se dakle povećavao niti se je moglo povećati broj viših mjesta, koji bi makar približno odgovarao broju tih mjesta kod drugih činovničkih kategorija, za koje se također zahtijeva akademska obrazovanost, pa čak i onih činovničkih kategorija, kod kojih se ta obrazovanost ne traži.

Danas postoji u štatusu skoro isti postotni razmjer između sistemizovanog broja viših i nižih činovničkih mjesta, koji je postojao od kod prvog uređenja šumarsko-tehničke službe prije 22 godine, naime od 81 sistemizovanih mjesta otpada na IX. i više činovne razrede 19 ili $23\frac{1}{2}\%$, a na niže činovne razrede 62 mjesta ili $76\frac{1}{2}\%$. Dakle nakon 22 godine povećao se broj mjesta viših činovnih razreda samo za 11 i pol %. Nu ta poboljšica štatusa je samo prividna i potiče otuda, što je međutim i za šumarske akademičare ukinut XI. činovni razred, koji kod drugih činovničkih kategorija s akademskim obrazovanjem nije uopće ni postojao, pak su postoci tog činovnog razreda ispali iz računa.

Značenje tog postotnog razmjera za stalež zemaljskih šumarskih tehničara najbolje će se prikazati, ako se istakne, da primjerice kod računarske struke iznosi gornji omjer $34\frac{1}{2}\% : 65\frac{1}{2}\%$, kod imovnih općina $51\frac{1}{2}\% : 48\frac{1}{2}\%$, kod državnog šumarskog osoblja kod $71\frac{1}{2}\% : 28\frac{1}{4}\%$, kod građevne struke $70\% : 30\%$, koji je omjer upravo protivan onom, koji vrijedi za šumarsko-tehničko osoblje u zemaljskoj službi.

Nešto je povoljniji doduše omjer, ako se računa s faktičnim brojem popunjениh mjesta pojedinih činovnih razreda. U tom slučaju gornji omjer kod šumarske tehničke službe iznosi $48 : 52\%$. Nu i ova je poboljšica samo privremena. Naime, da se bar u najnužnijoj mjeri poboljšaju materijalne prilike zemaljskih šumarskih urednika, imenovana je mjeseca listo-

pada 1912. izvanrednim putem preko jedna trećina kotarskih šumarskih izvjestitelja u IX. činovni razred, a dvojica županijskih šumarskih izvjestitelja imenovani su u VII. činovni razred.

Nu kako su sva ta imenovanja bila do današnjega dana ostala „extra statum“, to je tim imenovanjem časovito pomženo samo pojedincima, dok za ukupnost t. j. s gledišta poboljšanja statusa su ta imenovanja bez svake važnosti, jer se mjesto extra statum gube sama sobom, čim se bilo kojim načinom isprazne.

S druge opet strane citirana zakonska osnova u §-u 14. stvorila je nepravičan i neodrživ odnošaj i za šumare srednjoškolce, koji niti nakon četrdesetgodišnjeg revnog i požrtvovnog službovanja ne mogu u službi napredovati dalje od X. činovnog razreda. Tako ograničenje ne postoji niti kod jedne druge činovničke kategorije, za koje se jednaka, dapače i manja obrazovanost zahtijeva.

Prema tome već obična pravičnost i interes službe zahtijeva, da se ta zakonska ustanova, koja znatnom dijelu šumarskih tehničkih urednika uzima mogućnost napredovanja u službi dalje od X. čina, što prije promijeni.

Posljedice razloženog nepovoljnog stanja konkretualnog statusa zemaljskih šumarskih tehničara nisu mogli izostati. Već je više godina proteklo, a da se nije mogao dobiti podmladak u službi. Pokušalo se sa raspisom X. čina, što je također ostalo bez uspjeha, jer se podmladak sasvim odvratno od zemaljske šumarsko-tehničke službe i tražio namještenje kod imovnih općina, u državnoj službi i drugđe, gđe je nalazio daleko povoljnije uvjete za napredovanje u službi i gđe povrh toga u redovita beriva pripadaju i znatna nužberiva. Samo oni rijetkom iznimkom, koji ne mogu naći drugo namještonje, stupaju u zemaljsku šumarsku službu, koja prema tome, mjesto da okuplja najvrsnije sile, mora se zadovoljiti s onima, koji tek iz nužde stupaju u nju.

Razumljivo je, da su ove prilike morale izazvati potištenost i nezadovoljstvo sa svojim polažanjem kod onih, koji se već nalaze u zemaljskoj šumarskoj službi, dok je s druge strane pomanjkanje pomlatka i padanje broja šumarskih tehničara moralno zadavati ozbiljne brige za daljni opstanak i razvitak šumarsko-tehničke službe.

Ove prilike su potakle interesovane krugove, da već pred 10 godina poprime inicijativu, da se zakonitim putem nadu sredstva, kako bi se šumarsko-tehnička služba uredila na temelju, koji bi za budućnost uvjetovao povoljnije stanje i razvitak te gospodarski napredak cijele zemlje tako važne službe.

U tu svrhu podastrte su još godine 1906. predstavke od strane srednjoškolskih kotarskih šumara, te od strane hrv. slav. šumarskog društva, a g. 1907. i od strane šumara visokoškolaca, stojećih u zemaljskoj službi, na sabor kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Neću da opetujem ono, što je rekao g. interpellant, samo ču spomenuti, da je zemaljske vlada, odazivajući se pozivu sabora god. 1908., izradila zakonsku osnovu glede uređenja šumarsko tehničke službe, ali radi poznatih političkih prilika ta zakonska osnova nije nikada ustanovno raspravljenja.

Ove godine obratili su se opet hrv.-slav. šumarsko društvo i šumarski činovnici sa predstavkom, koli na ovaj visoki sabor, toli na Preuzvišenog g. bana, da se jednom učini kraj tome nesnosnome stanju. Preuzvišeni g. ban obrekao je deputaciji, koja je bila kod njega, da će se u najkraće vrijeme pristupiti uređenju tog pitanja, te je gospodarskom odjelu zemaljske vlade naložio, da izradi zakonsku osnovu. Izvjestiteljska osnova toga zakona jest gotova, te će se predložiti visokom saboru, čim se riješi i ono pitanje, koje je s tim pitanjem u uskoj svezi a to je financijalno pitanje.

Prema proračunu čine beriva šumarskih tehničara za godinu 1916. 282.110 K. Faktični troškovi kraj manjeg broja

osoblja, nego je sistemizovano, čine 298.770 K, a prema izvjestiteljskoj osnovi bila bi potreba za prvih pet godina godišnje 439.660 kruna. Ovde moram spomenuti, da čitavi taj trošak ne nosi zemaljski bugdet, nego da k tome dopri-našaju zemljische zajednice 75.877 K. Za prvo uređenje bilo je bi prema tome potrebno više 157.550 K, dok prema faktičnom stanju, kako je sada popunjeno, bilo bi potrebno više 140.890 K. Kod toga se mora uzeti obzir, da će se broj činovničkih mjeseta podići od 81 na 90, a broj nadlugara od 22 na 40.

Što se tiče resorta narodno-gospodarstvog odjela, on će ovu zakonsku osnovu doskora dovršiti, pitanje je samo financijalno u koliko i kako će se moći da namaknu ona sredstva, koja su potrebna za reorganizaciju šumarske uprave. Zemaljska vlada kani u buduće na sve šumske tehničare staviti velike zahtjeve, jer u ovom tempu, kako se sada radi, tako dalje ići ne može. Mi ne možemo naše bujice uređivati kroz sto godina, mi ne možemo čekati na pošumljenje Krasa hiljadu godina. Te stvari se moraju što prije uzeti u ruke, ma bilo i namaknućem izvanrednih sredstava. (Odobravanje na Ilevici.) Pomislite samo, gospodo, kolika bi vrijednost šuma bila, da se od Rijeke do dalmatinske međe pošumi Kras, a da je to moguće pošumiti, to je dokazano kroz niz godine. Mnogo je učinjeno istina, ali to je sve premalo za ono, što se još učiniti ima.

Što se tiče bujica, ja sam sâm imao prilike vidjeti jednu bujicu u Iluku, koja se je dala u početku urediti sa nekoliko stotina kruna, ne ču sad ispitivati, čija je krivnja, svakako jedan dio tereti i oblasti, dočim će danas iziskivati uređenje te bujice nekoliko desetaka tisuća kruna. (Zast. Stjepan Radić: To je iskreno priznanje.) Ono što je istina, ne žacam se u svako dobâ kazati. Dok sam bi podžupanom zagrebačke županije u banskoj krajini, dao sam popisati one vrištine i bujadišta, što čini preko 160.000 jutara, a ti ljudi danas oskudijevaju na paši i drvu. Upravo radi toga, jerbo

zemaljska vlada kani u općem interesu staviti zahtjeve na šumarsko-tehničke službenike, pravedno je, da im se obezbijedi život, da se na taj način privuče najspremније šumarske tehničare u zemaljsku službu.

Što se tiče same organizacije šumarske službe kod zemaljske vlade, i ta ne može ostati, kakva je sada. Mi moramo prije svega da znamo, koje drvene gromade, bilo privatne ili javne mogu kroz niz godina doći do prodaje; pa ne da nas trgovci izigravaju sa svojim konjukturama, nego da mi možemo konjukture diktirati. Tu se radi ne o malim svotama, nego od mnogo i mnogo milijuna.

Zatim treba kod šumarskog odsjeka urediti jedan posebni ured za taksaciju i izrađivanje gospodarskih osnova i programa, naročito u predjelima, koji su jako izvrgnuti bilo bujicama, bilo da su puzavi ili da inače iziskuju osobitu pomnju kod pošumljivanja ili kod rušenja šuma.

Visoki sabore! Mogao bi još mnogo toga navesti, ali će visoka kuća imati prilike, kad se bude raspravljala zakoaska osnova, koju se nada zemaljska vlada doskora donijeti na stol visokoj kući, da se onda potanje objasni o svim onim zahtjevima, koje vlada i sabor traže od javne uprave šumarske.

Što se tiče drugog dijela interpelacije poštovanog gospodina nar. zastupnika prof. dr. Pazmana, moram izjaviti, da će zemaljska vlada nastojati, da u najkraće vrijeme izda i provedbenu naredbu k zakonu o uređenju stručne uprave šuma stojecih pod osobitim javnim nadzorom.

Gosp. interpelant i visoki sabor primili su odgovor kr. z. vlade na znanje.

O uporabi §§ 3. i 4. pril. D. š. z.

Napisao Dragutin Gürth, kr. žup. šumar. nadzornik.

Zakon je mrtvo slovo, a ako slovom izražene njegove odredbe nisu dovoljno jasne, ima odlučiti intencija zakona

kod tumačenja ovog ili onog paragrafa. Osvrnut ćemo se u tom pogledu naročito na odredbu § 4. pril. D. šumskog zakona.

Da postoje razna mnijenja kod uporabe ovog paragrafa dokaz je primjetba izdavača šumskog zakona izdanja Borošić-Goglia na str. 141., koja glasi: Pod izrazom „oštećenog drvlja“, navedenom u alin. I. ovoga paragrafa valja razumijevati prisvojenog drvlja (njem. des gefrevelten Holzes). Prema ovoj primjetbi uvidili su izdavači, da se uporabom ovog paragrafa pravi mnogo nepravica, obzirom na ustanovu § 72. š. z., pri obređivanju šumsko kvarnih prijavnica, te su držali, da krivnja leži u prijevodu, t. j. da se pojam „des gefrevelten Holzes“ nije imalo prevesti sa oštećenim nego sa prisvojenim drvljem. Ne ću se ovde baviti tumačenjem ovih riječi, nu držim, da se niti jednom niti drugom riječi ne može polučiti namjera zakonodavca, već se tumač ovog paragrafa imade tražiti u zakonu.

§ 60. šumskog zakona navađa čine, koji se imadu uzeti kao šumski kvar, dočim prilog D. donaša načela, po kojima se imadu ustanoviti šumsko odštetni iznosi.

Pošto štetočinac šume mora u smislu § 72. š. z. šumovlastniku dati podpunu naknadu t. j. ne samo vrijednost ukradenog šumskog proizvoda, nego i onaj posredni gubitak, koji je prouzročen smetanjem ili umanjenjem vrijednosti šume ili stabla u doba sječe, ili kako zakon kaže „umanjenjem plodne sposobnosti šume“, to imade u prilogu D. i za izračunavanje tih neposrednih šteta posebnih propisa, odnosno povišica.

Gledom na gornje valja prije prelaza na uporabu § 4. pril. D. pretresti općenito šumski kvar, nu kako bi to predaleko dovelo, napomenuti ću lih to, da se šumske štete odnose na sve vrsti užitaka šuma t. j. na vrijedne i manje vrijedne užitke, odnosno na glavne užitke i nuzužitke.

Da je tomu tako, viditi je u § 60. šum. zakona, te držim, da upravo ovaj paragraf daje upute u uporabu priloga D. kod obračunavanja šumsko odštetnih iznosa. Vredniji užitak šume je drvna gromada, neobzirajući se na to, da li je to

tehnički upotrebito drvo ili dryvo za ogrijev, da li su te cje panice, oblici ili granjevina, već lih jednom riječju grada i gorivo kao glavni užitak šume, sve ostalo iz šume proizlazeće je manje vrijedni užitak. U potonji ubraja se i sitno drvlje, t. j. šiblje, metlovina, palice, obruči i t. d.

Prema iztaknutoj razlici užitaka razlikuje i prilog D. načine obračunavanja šumsko odštetnog iznosa.

§ 3. pril. D. jasno propisuje, da se imade drvna gromada po ustanovama u njemu sadržanih obračunati, nu te ustanove ne imaja se protegnuti na odsječne vrške, ogranke i granje, te mladice.

Ovo izlučenje s jedne strane, a ustanova § 4. pril. D. s druge strane, dovelo je onamo, da se kod ma kakvog okresivanja i prevršenja upotrebe ustanove § 4. pril. D., a taj način obređivanja šum. štete, počinjene kresanjem i prevršivanjem, dovadja do absurdna.

Zašto gore navedeni § 3. pravi napomenutu razliku nije prvim časom iz samog paragrafa vidljivo, nu svakako je zakonodavac ovu razliku iztaknuo radi koje ustanove samog zakona.

Iz prakse nam je poznato, da se u dozreloj šumi iz vrhova i ogranaka izrađuje ne samo gorivo drvo nego i tehnička roba, dapače znamo, da se i granjevina i do 0·5 cm. debljine veže u snopove, te kao ogrijev upotrebljava; nadalje znamo, da se vrhovi, ogranci i granje iz mladih šuma upotrebljuje kao stelja, metlovine, fašine, brst, palice, tanki obručevi. Prema gore u kratko navedenom razabratiti je, da se vrhovi, ogranci i granje u prvom slučaju ubrajaju u vrednije (glavne) užitke, a u drugom među manje vredne užitke (nuzužitke).

Prema § 99. imadu se kažnjivi čini navedeni u obćem kaznenom zakonu, prosudjivati po istom zakonu, a svi kažnjivi čini navedeni u § 60. š. z. imadu se smatrati kao šum. kvar.

Pošto u kaznenom zakonu okresivanje i prevršenje na-

pomenuto nije, već lih u toč. 3. § 60. imao bi taj način oštećivanja šume činiti lih šumski kvar. Nu kako ovaj paragraf nabraja, uz spomenuto prevršivanje i okresivanje također i štete, koje se odnose samo na manje vrijedne užitke šuma, držim, da je zakonodavac pod ovom točkom imao pred očima kažnjive čine za štete, počinjene na manje vrednim užicima šuma, dakle za vrške i ogranke lih za metlovinu, šibe, gužve, palice i otanke obručeve, a ne za ogrijevno i tehničko drvo sposobne djelove stabala.

Prema do sada iztaknutom razabratiti je, da je zakonodavac pri stvaranju priloga D. točno razlikovao vrhove, ogranke i granje kao vredni (glavni) i kao manje vredni, sporedni prihod šume. S toga u § 3. pril. D. propisuje, da se vrhovi, ogranci i granje kao glavni prihod šume, t. j. drvo, ima po ustanovam ovog paragrafa obračunavati, dočim kao nuzgredni prihod šume po § 4. istog priloga.

Spomenuti § 60. š. z. redom navaja prekršaje proti šumskom vlasništvu, tako pod toč. 1. skupljanje suharaka i sitno drvlje, u toč. 2. zasijecanje stojećih stabala i prutića, bušenje, u toč. 3. prisvajanje kore, razgrtanje korijenja, zatim odsijecanje, odrezanje i odkidanje vršaka i granja, a tako i trganje lišća i t. d.

Isti ovaj poredak naći je i u prilogu D. Ovde § 3. propisuje način obračunavanja drvne gromade; § 4. toč. 1. al. 1. način izračunavanja odštete kod zasijecanja stabla itd.; toč. 2. kod guljenja kore; toč. 3. način izračunavanja šum. Šteta kad tko odsječe, odreže ili otrgne vrške, ogranke i granje i t. d. Pošto je zakonodavac u spomenutim zakonskim propisima obdržao stalni red, svakako je to učinio zato, što ove dvije zakonske ustanove u vrlo uzkoj svezi stoje, te što je jedna o drugoj ovisna i za tumač smisla istih potrebna. Prema slijedu ovih propisa razabratiti je i opet, da § 60. š. z. toč. 1. razpravlja o drvnoj gromadi kao o glavnom prihodu šume, koji se imade po ustanovi § 3. pril. D. obračunati, dočim toč. 3. § 60. š. z. o vršcima,

ograncima i granama kao nuzgrednom prihodu, a odšteta imade se ustanoviti po § 4. pril. D. toč. 3. al. 1.

Konačno moramo još iztaknuti, da je u smislu § 60 toč. 3. š. z. odsijecanje, odrezanje i odkidanje vršaka i granja šumski kvar, a nikada krađa. Poznato je, da si narod prevršavanjem prisvaja ne samo ogrijev i građu, nego i metlovinu, stelju od granja, brst, štapove i t. d.; morala bi dakle i ovde, obzirom na ustanovu § 60. toč. 1. i 4. opstojat neka razlika između štete i krađe. Pošto ali te razlike u samom zakonu neima, moramo i opet uzeti, da je zakonodavac pod toč. 3. § 60. ubrajao lih manje vredni nuzgredni prihod šume, a ne vredniji glavni -- drvo, a taj nuzgredni prihod imade se obračunati po § 4. pril. D, a glavni po § 3. pril. D.

Držim, da je uporaba §§ 3. i 4. pril. D šumskog zakona dostatno iztaknute, te bi jedino preostalo, da se još osvrnemo na prevod izraza „des gefrevelten Holzes“ u § 4. pril. D.

Razglabati sam izraz, odnosno riječ „Frevel“, ukazuje se suvišnim, jer freveln znači ogriješiti i oštetititi, a u daljem smislu i ukrasti, stoga bi imali potražiti nakantu i misao zakonodavca, temeljem koje bi ovaj bi ovaj izraz preveli.

Zakonodavac morao je §-om 4-tim naći za obračunavanje šum. štete način, kojim će štetočinac pokriti nanešenu štetu i to u smislu § 72. š. z. ne samo neposrednu nego i posrednu.

Neposredna šum. šteta je oduzeta količina drva a posredna šteta nanesena je samom stablu uslijed gubitka u prirastu. Pošto pako pojedini sortimenti drva u nekom razmjeru između sebe stoje, držim, da je tu okolnost i zakonodavac kao temelj za ustanovljenje odštenog iznosa uzeo. Kako smo vidili, imade se po § 4. pril. D. ustanoviti šteta lih od sortimenata, koji spadaju u manje vredno, nuzgredno-uživanje šuma, dakle takvih sortimenata, koji se takorekuć ni kubicirati ne mogu, a i da se kubatura ustanovi,

bila bi to tako neznatna olina, da za temelj računanja nebi mogla služiti, jer prema istoj nebi odštetni iznos u svezi sa počinjenom štetom stajao. Iz gornjeg razloga morao je zakonodavac uzeti kao temelj računanja onaj predmet, koji je štetočinac ozlijedio, naime samo stablo dakle oštećeno drvlje, a ne po mnjenju uvodno spomenutih izdavatelja ukrađeno drvlje.

Držim, da ovim tumačenjem uporabe §§ 3. i 4. pril. D. i iztaknutim načinom uporabe tih propisa ne ćemo doći do odštetnih iznosa, do kojih današnjom uporabom § 4. dolazimo i koji odštetni iznosi se kose ustanovi § 72. š. z.

Osobne vijesti.

Imenovanja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarske pristave: Mihovila Pečinu i Petra Marijana kotarskim šumarima u X. činovnom razredu sa sustavnim berivima kod otočke imovne općine. (Nar. Nov. od 21. XII. 1916).

Upravitelj šuma prvostolnog kaptola zugrebačkog, nadšumar Ivan Matolnik, imenovan je šumarnikom.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarnika i upravitelja gospodarstvenog ureda: Grgedona Ogrizovića nadšumarnikom u VII. činovnom razredu sa sustavnim berivima kod I banske imovne općine (Nar. Nov. od 29. I. 1917).

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je privremenog kr. šumarskog vježbenika Maksu Fischera privremenim šumarskim vježbenikom kod gradiške imovne općine.

† **Ladislav Adamek.** Dne 10. siječnja o. g. umro je u Otočcu nadšumar otočke imovne općine Ladislav Adamek u 53. godini života. Rodio se u Brušanimi, gdje mu je otac bio državni šumar. Godine 1887. svršio je šumarsko učilište u Križevcima, a službovao je kao šumarski činovnik u Otočcu, Zavalju, Krasnu i opet u Otočcu kao upravitelj šumarije u kom je svojstvu tako rano preminuo. Pokojnik je bio među kolegama šumarima i znancima vrlo obljudjen, jer su ga, uz veselu čud, resile sve vrline dobrog činovnika i druga. Ostavio je suprugu i dvoje neopskrbljene djece. Sahranjen je dne 11. siječnja o. g. Nad grobom je izrekao dirljivo slovo nadšumar Josip Biondić.

† **Petar Puljević-Nikolić.** Dne 28. siječnja o. g. umro je u Krapini Petar Puljević-Nikolić, kr. županijski šumarski nadzornik i pučko ustaški nadporučnik. Pokojnik je odmah na početku rata bio na bojištu u Srbiji, gde se je nahladio i zadobio klicu bolesti. Zadnjih 14 mjeseci bio je u Krapini, gde je imao nadzor nad rudokopom, a tu mu se zbog ponovne jakе nahlade bolest pogoršala, te joj je

podlegao. Bio je uzoran činovnik i dobar stručnjak. Ostavio je suprugu i petero nepskrbljene djece. Slava mu!

† **Makso Matičević.** Dne 30. siječnja o. g. umro je Makso Matičević nadšumar petrovaradinske imovne općine. Pokojnik je tek pred nekoliko dana došao u Zagreb na liječenje i tu ga u ranoj dobi od 45 godina snašla smrt. U njem gubi petrovaradinska imovna općina marnu činovnika, a činovnici iste dobra druga. Slava mu!

Društvene vijesti.

Zapisnik redovite sjednice upravnog odbora hrv.-slav. šumar. društva, održane 25. studenoga 1916. u 4 sata po podne u prostorijama šumarskog odsjeka kr. zemalj. vlade, odjela za narodno gospodarstvo u Zagrebu, na temelju poziva predsjednika i ustanovljenog dnevnog reda pod brojem 80.

Prisutni: I. podpredsjednik Marino de Bona, II. podpredsjednik Julijo Ullreich, tajnik Bogoslav Kosović, blagajnik Ljudevit Szentgyörgyi, te odbornici: Vilim Dojković, Rudolf Erny, Dragutin Lasmann, Ivan Marićany, Dr. Andrija Petračić, Dragutin Polaček, Edo Slapničar, Dragutin Trötzer i Jaromir Vidale. Odsutni se ispričaše.

Tečaj sjednice. Budući je društveni predsjednik presvj. g. Marko grof Pejacsevich-Virovitički javio, da je zvaničnim poslovima zapriječen današnjoj sjednici predsjedati, zauzima predsjedničko mjesto I. podpredsjednik Marino de Bona, te nakon što je konstatovano, da je dovoljan broj odbornika za stvaranje zaključaka prisutan, pozdravlja prisutne dobrodošlicom, te otvara sjednicu.

Prije prelaza na dnevni red priopćuje, da su od zadnjeg odborskog zasjedanja umrli društveni članovi: Petar Kovac, kot. šumar gjurjevačke imov. općine; Ivan Grčević, kr. vladin računarski savjetnik, te Josip Bujan, kotar. šumar gradiške imovne općine.

Prisutni odbornici ustaju sa sjedala i kliču pokojnim drugovima: Slava im!

Zatim se prelazi na dnevni red.

I. točka: Izvješće o tekućem poslovanju.

A. Predsjedatelj priopćuje, da je danas dne 25. studenoga preduzeo škontraciju blagajne, te da je ustanovio novčano stanje:

a) društvene imovine sa 23.317 K 33 fil.;

b) pripomoćne zadruge sa 14.846 K 42 fil.;

c) literarne zaklade sa 5.285 K 25 fil.

Sav taj novac, izuzam nješto gotovine, koja je potrebna za pokriće tekućih potreba, uložen je u vinkulirane vrijednosne papire i u obveznice ratnoga zajma, a nješto i u uložne vinkulirane knjižice Prve hrvatske štedionice i njezine mjenjačnice.

Do sada je društvo subskribiralo za:

I. ratni zajam 1000 K.

II. " " 500 "

III. " " 500 "

IV. " " 500 "

Ukupno 2.500 K,

a sada nastaje patriotska dužnost, da društvo prema svojim novčanim silama sudjeluje i kćd supskripcije V-tog ratnog zajma, pa predlaže, da bi se i za taj zajam zapisalo 500 K, jer više ne dopuštaju društvena sredstva.

Uzima se do znanja i predsjedništvo poziva, da iz društvenih sredstava zapise 500 (petstotina) kruna V. ratnog zajma.

B. Izvještaj tajnika.

Društveni tajnik izvješće glede tekućeg društvenog poslovanja.

1. Da je presv. gosp. kr. ug. dvorskem savjetniku Robertu Fischachu izražena prema zaključku zadnje odborske sjednice, pismena zahvala za njegov trud i mar oko promicanja društvenih interesa.

Uzima se do znanja.

2. Priopćuje se, da je brodska imovna općina javila, da će pitanje o preinaci otplatne osnove društvenoga duga raspraviti njezino zastupstvo u narednoj skupštini (broj 2—1916.).

Uzima se na znanje.

3. Glede isplate, po pokojnom preuzvišenom g. biskupu đakovačkom druu Ivanu Krapcu, darovanih obveznica ratnoga zajma, izvješće se, da se taj predmet sada nalazi kod kr. državnog nadodvjetništva, koje će o njemu izdati rješitbu, kad bude rješavano pitanje, po istom crkvenom dostojanstveniku i drugim društvima darovanih iznosa.

Zaključuje se, da se društvena uprava o toj stvari bolje informira, te ako je potrebno da javi svoju tražbinu kod onog suda, koji će voditi ostavinsku raspravu.

4. Česko šumarsko društvo bilo je najavilo, da će ga na društvenoj XXXVIII. glavnoj skupštini zastupati posebni izaslanik Antun Holub, nu odgovoreno mu je, da bi na skupštinu zakasnio, jer naš mjesec rujan nije istovjetan sa českim mjesecom istoga imena (broj 67.).

Uzima se na znanje.

5. Na poziv kr. redarstvenog povjereništva u Zagrebu ispunjene su i istomu priposlane upitnice o društvenim odnošajima (br. 83.).

Uzima se na znanje.

6. Valovnica o kućnoj najamnini Šumarskoga doma je ispunjena i uz potvrdu predana gradskom poreznom uredu u Zagrebu (br. 97.).

Uzima se na znanje.

7. Natječaj za razdjeljenje potpora udovama i siročadi društvenih članova iz pripomoćne zaklade, te za potpore iz društvene imovine, raspisan je u Šumarskom listu i u javnim glasilima.

Uzima se na znanje.

8. Velem. g. kr. Šumar. nadsavjetnik Julio Ullreich zamoljen je, da bi zastupao naše šumarsko društvo na glavnoj skupštini ugarskog šumarskog društva, koja će se obdržavati na 13. prosinca t. g. u Budapešti (broj 86.).

Uzima se na znanje.

9. Preuzvišeni g. nadbiskup zagrebački Dr. Ante Bauer prištupio je našem društvu, kao utemeljitelj, te je osim toga darovao

društvenoj pripomoćnoj zakladi 300 K, a literarnoj zakladi 500 K. Novac je društvenoj blagajni uručio njegov nadšumarnik gosp. D. Trötzer, koji je sjegurno dosta doprinio, da se je spomenuti visoki crkveni nóstojanstvenik tako lijepim darom sjetio našega društva (broj 84).

Uzima se sa zadovoljstvom do znanja, te kliče novom utemeljitelju i dobročinitelju, kao i njegovom nadšumarniku D. Trötzeru „Živili“.

10. Otočka je imovna općina priposlala literarnoj zakladi našega društva 50 K na mjesto višenca na odar pokojnog kr. vladin. račun. savjetnika Ivana Grčevića, a u istu su svrhu i istim povodom darovali nadšumarnik ogulinske imovne općine D. Lasmann i kr. zem. šumar. nadzornik B. Kosović svaki po 20 K (broj 75).

Uzima se na znanje.

II. točka. Rješavanje prispjelih podnesaka.

1. „Crveni Križ“ u Zagrebu moli, da bi društvo osnovalo jedan ili više kreveta za ratne ranjenike (broj 65).

Odbor uviđa potrebu, ali na žalost ne može se pozivu odazvati, jer mali društveni prihodi ne dosiju za tako velike izdatke.

2. Bugarović Ljubomir, kr. kotar. šumar, želi biti članom (broj 63.).

Prima se za člana I. razreda.

3. Prva hrvatska štedionica javlja, da je uslijed velike zalihe novca prisiljena sniziti kamatnjak na 3,6% (broj 79.).

Uzima se do znanja.

4. Pazikuća Šumarskog doma Marko Piljek moli, da mu se, obzirom na veliku obitelj i skupa vremena, povisi mjeseca nagrada od 20 na 30 K (broj 92).

Pošto isti svoje dužnosti dosta revno vrši, daje mu se nagrada od 50 (pedeset) kruna, a mjesecna mu nagrada ima ostati, kolika je i do sada bila.

5. Srednji zemaljski odbor za zaštitu porodica mobiliziranih i u ratu poginulih vojnika, traži podatke o društvenim odnošajima u svrhu organizacije karitativnoga rada (broj 76).

Zaključuje se, da se privatno informira o pravoj svrsi, u koju se ti podaci traže.

6. Tiskara Albrecht je najavila, da mora povisiti cijenu za štampanje Šumarskog lista i Lugarskog Vjestnika za 20%, jer je njihovom radništvu bila prisiljena povećati plaće (broj 69).

Uzima se na znanje.

7. Angelina Kozjak, udova kr. žup. šumar. nadzornika, nudi na prodaju 3 para velikih jelenjih rogova, te traži, da bi se isti pregledali, ocijenili i stavila joj se ponuda, ako bi ih društvo htjelo kupiti (broj 78).

Zaključuje se, da se ona pozove, neka stavi ponudu, pa će se rogovi pregledati i eventualno kupiti.

8. Kr. zemaljska vlada je pozvala društvo, da pošalje svoga izaslanika k drugom ispitu za ratne invalide. Pošto je poziv prekasno stigao, da bi se mogao po odboru izabrati izaslanik, zamoljen je po

zamjeniku predsjednika društveni član g. Antun Jovanovac, da kod ispita zastupa društvo (broj 73).

Uzima se na znanje.

9. Vlastelinstvo Valpovo-Podgorač moli, da mu na temelju priposlanih podataka društvo izračuna čisti prihod njegovih šuma u svrhu, da može utok uložiti proti odmijerenoj mu ratnoj dohodarini (broj 93).

Zaključeno je, da se ne može čisti prihod izračunati na temelju manjkavih priposlanih podataka, a sve da bi se i mogao izračunati, ne bi taj čisti prihod mogao uplivati na visinu odmijerenja ratne dohodarine, jer se ratna dohodarina računa po drugom ključu. O tom neka se vlastelinstvo obavjesti.

10. U društvenom domu potrebno je za stanove u souterrainu nabaviti kotlove, umjesto rekviriranih bakrenih kotlova za vodu, a na kokošinjak je potrebno metnuti novi krov od ljepenke.

Neka se kotlovi nabave i krov na kokošinjaku iz ljepenke načini.

III. točka. Izbor urednika Šumarskog lista i Lugsarskog Vjestnika.

1. Predsjedatelj predlaže, da bi se za urednika tih društvenih časopisa za trogodište 1917.—1919. izabrao dr. Andrija Petračić, profesor kr. šum. akademije zagrebačke.

Odbor bira jednoglasno dra Andriju Petračića za urednika, koji izbor prihvata.

IV. točka. Izbor povjerenika i njegovog zamjenika u povjerenstvo zaklade za uzgoj djece šumarskih či-uovnika.

1. Tajnik izvješćuje, da je od kr. zemaljske vlade, odjela za narodno gospodarstvo stigao društvu poziv, neka nominira jednoga svoga člana, koji bi imao biti povjerenik zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, te njegovog zamjenika.

Predsjedništvo je zamolilo kr. zem. vladu, neka do saziva odborske sjednice imenuje za povjerenika dosadanje povjerenika Dragutina Trötzera, a za zamjenika mu dra. Andriju Petračića. Stavlja upit, da li odbor želi, da ta dva društvena člana spomenute funkcije vrše, ili žele li, da se oni opozovu i drugi izaberu.

Odbor pristaje na to, da ta dva člana povjerene im funkcije kroz trogodište 1917.—1919. vrše.

V. točka. Eventualni predlozi.

1. Čita se predlog člana kr. zemalj. šumar. nadzornika Ante Kerna, da bi se posebnom deputacijom zamolili nadležni faktori, neka bi se što skorije pristupilo reorganizaciji šumarsko-tehničke službe kod kr. političkih oblasti.

Nakon dulje debate zaključuje se, da se obzirom na to, što je, kako se čuje, glede uređenja statusa kr. šumarskih tehničara, već podnesena na mjerodavno mjesto shodna zakonska osnova, umoli društveni predsjednik, neka bi kod preuzv. g. bana poduzeo korake,

da ta osnova dobije previšnju predsankciju i dođe u raspravu još ovog saborskog zasjedanja.

2. Čita se predlog istoga člana, neka bi se što prije njekoliko činovnika iz šnmarskog odsjeka specializiralo u gradnji šumskih prometila, jer će obzirom na pomanjkanje voznog blaga, odmah poslije rata, većina šumovlasnika morati otpremati drvo iz svojih šuma željeznicama, žicarama i t. d., pak je nužno, da vlada ima u tom predmetu verzirane činovnike.

Nakon dulje debate a naročito uslijed primjetbe odbornika kr. z. šumar. nadzornika V. Dajkovića, da bi trebalo sve tehničke radnje u šumi povjeravati na izvedbu samo u takovu izvedbu upućenim šumarskim stručnjacima, bude zaključeno, neka se u smislu predlagачeva predloga obrati predstavkom na kr. zemaljsku vladu, a pod jedno joj se preporuči, da bi se po mogućnosti sve tehničke radnje u šumama, a naročito provođanje šumskih odvodnja, povjeravalo u te poslove upućenim šumar. stručnjacima, nakon u tu svrhu provedene rasprave i podjeljene koncesije.

3. Tajnik izvješćuje, da bi bilo potrebno izabrati pododbor, koji bi ocjenio kazalo za Šumarski list, sastavljeno po dru. A. Ugrenoviću, ter se izjavio, da li će se kazalo nepromjenjeno onako tiskati, kako ga je dr. A. Ugrenović sastavio, ili će ga trebati nadopuniti onako, kako je od njega predsjedništvo društva zahtjevalo (broj 6—1916 i broj 75—1915.).

Nakon što je društveni tajnik razjasnio, što sve smatra na kazalu manjkavim, zaključuje se, da u tu svrhu ne treba birati poseban pododbor, jer su prigovori predsjedništva bili opravdani, nego neka se sastavitelj kazala pozove, da manjkavosti popuni, odnosno ako bi se to kratko učinilo, da se u tom smjeru dade kazalo popuniti po komu drugomu.

4. Tajnik predlaže, da bi se otisnuo kućni red, poslovnik skupštine, pravilnik knjižnice i katalog, te svakom novom članu sa pravilima priposlao, jer novi članovi to trebaju, kad nemaju starih godišta Šumarskog lista, u kojima su te stvari otisnute.

Zaključuje se, da se od tiskanja za sada odustane, jer je papir i tisk poskupio.

5. Tajnik stavlja predlog, neka bi se ovlastilo predsjedništvo, da ono razdijeli potpore pred Božić, da se ne mora, u tako kratkom razmaku, nova sjednica sazivati.

Uvažuje se protupredlog odbornika V. Dojkovića, da potpore podijeli svakako odbor i time izbjegne eventualnim prigovorima.

6. Urednik priopćuje, da se je na zaključak odbora počelo sa izdavanjem naredaba šumarske struke, počam od god. 1899. ovamo prema osnovi, koja je slična onoj, po kojoj je sastavljena zbarka naredaba narodno-gospodarstvenog odjela kr. zem. vlade, od banskog savjetnika Haladija, te predlaže, da se odluci glede nagrade onomu, koji će te naredbe prikupljivati, jer taj posao neće niko badava rađiti, kada se time puno vremena gubi.

Nakon nekojih razjašnjenja zaključuje odbor, da obzirom na slabe finansijske prilike društva, objam priloga naredaba smanji na polovicu, t. j. na jedan arak, a kad novi urednik preuzme uredništvo, da se po odboru odredi honorar sastavljaču tih naredaba.

7. Odbornik V. Dojković predlaže, da se osim urednika postavi za uredenje lista još i redakcioni odbor, koji bi imao odlučiti, koje će se stvari tiskati, a koje ne, što naročito vrijedi za veće sastavke, koji se vuku kroz više od šest brojeva, te koje bi bilo bolje posebno otisnuti i sastavljača primjereno potporom poduprijeti, da ih kao posebnu brošuru izda.

Nakon što je otstupajući urednik Šumarskog lista i Lugarskog Vjesnika, kako je to već opće iz tužaljaka dosadanjih urednika poznato, često puta u neprilici za gradivo, te je prisiljen uvrstiti u list i veće radnje, te nakon što je predočio, da se ne bi onda većih zanimivih radnja niti pisalo, jer se ne bi prodajom mogli pokriti troškovi, povlači predlagач svoj predlog, jer je i novi urednik odlučno izjavio, da on pod takovim prilikama nebi mogao biti urednikom.

Pošto je time dnevni red iscrpljen, priopćuje na zadnjoj glavnoj skupštini izabrani tajnik Bogoslav Kosović, da je iz Zagreba premješten u Ogulin, pak budući da bi imao sa obavljanjem tajničkih posala poteškoća, izjavljuje, da se odriče tajništva i zahvaljuje na izraženom mu povjerenju.

Predsjedatelj na to, dogovorno sa prisutnim odbornicima, obzirom na gledje toga već postignuti sporazum sa društvenim predsjednikom, izjavljuje, da će se tajničke agende do prve glavne skupštine predati odborniku Antunu Kernu.

Odbornici pak zaključuju, da se odstupajućem tajniku i dosadanjem uredniku Šumarskog lista i Lugarskog Vjestnika izrazi za njegovo djelovanje zapisnička zahvala, na čemu se isti srdačno zahvaljuje.

Sjednica se zaključuje time, da će se ovaj sjednički zapisnik ovjeroviti u budućoj odborskoj sjednici.

Predsjedatelj :

M. de Bona v. r.

Tajnik :

B. Kosović v. r.

Dr. Andrija Petračić v. r.

R. Erny v. r.

Literarnoj zakladi pripisao je gospodarstveni ured otočke imovne općine 50 kruna umjesto vijenca na odar pok. svog nadšuma Ladislava Adameka.

Iz drvnog tržišta.

Prodaja hrastovih stabala iz šume z. z. Draganić. U broju 29 „Hrvatskog Loyda“ od 15 srpnja 1916., izšao je iz pera šumskih trgovaca članak, u kojem se prodaja hrastovih stabala iz šume z. z. Draganić opisuje, a šumarsko gospodarenje kritici podvrgava. Pošto je o toj šumi u „Šum. listu“ od godine 1912 i 1913, dosada mnogo pisano to držimo, da ovdje kao kroničari zabilježimo, što se o toj šumi u krugovima šumskih trgovaca drži i sudi.

U spomenutom listu se vidi: „Na dražbi od 7. srpnja o. g.

prodano je 4000 stabala iz draganičke šume, procjenjenih na K 373. 157. — i to za K 498.900.

To je bila treća dražba tih istih stabala, jer su prve dvije dražbe ostale bezuspješne. Stabla su naime raštrkana, na ogromnoj površini od 4.700 jutara, te ne dođe niti jedno stablo na jutro. Uslijed toga bit će tu vrlo teška i skupa izradba, a pogotovo izvoz. Tu treba izgraditi jedno 15 km. željeznice do želj. postaje Draganić, kao glavnu prugu, a osim toga trebat će polagati svu silu prenosnih pruga u duljini od 5 km., jer se danas privozom klada s konjima ne može računati, a da i nije tomu tako, bilo bi izvoz s konjima moguć samo po najvećoj ljetnoj suši ili po krutoj zimi, jer je tlo podvodno.

Sasvim je dakle naravno, da pred 2–3 godine, a ni lani, nije ta stabla mogao nitko kupiti. Danas je za hrastovinu druga konjunktura, pogotovo za deblja stabla, kakova su sada prodana, jer su sposobni za bouls i za neobrubljene platnice (Planks), koja se gradja sada najviše traži i izvrsno plaća. Natjecatelje, kojih je bilo 9, namamilo je i to, što su se prodavala samo izabrana, zdrava i lijepa stabla, u prsnoj debljini od 60 cm i više.

Ali da je izlučena za prodaju jedna čitava čestica sa kakovih 4000 stabala, koja bi redom smjela sva posjeći, dakle tanja i lošija, stabla, polučio bi se kud i kamo bolji rezultat, jer bi bila mnogo lakša i jeftinija izradba i izvoz.

Pov. općina Draganić imala bi kraj toga trostruku hasnu:

1. Imala bi jednu na čisto izradenu površinu, koju bi mogla na novo zasaditi šumom po propisima racionalnog šumskog gospodarenja dočim će se sada izraditi iz čitave šume 4000 stabala, a da se na njihovo mjesto neće niti jedno stablo zasaditi.

2. Prodala bi dio šume redom i bolja i lošija stabla, dočim su sada prodana samo bolja stabla.

Polučilo bi mnogo veći utržak.

Inače je ova dražba vrlo zanimiva, jer je dokazala opet, da je hrastavina samo prolazna potisnuta u kut, i da dolazi opet era hrastavine, kojoj pripada bezuvjetno prvenstvo u našoj drvnoj industriji i trgovini.

Zanimivo je također, da je svih 9 nudiaca vrijednost i gromadu drva prilično jednakno procjenilo, pa ipak je izmedju najniže i najviše ponude razlika od 120.900. U toj brojci izražene su poteškoće izradbe i izvoza, s kojima su pojedini nudioci u većoj ili manjoj mjeri računali.

Dostalac je domaći drvoržac g. Milan Pričić, i to bezuvjetno zato, što se on najmanje boji poteškoća s kojima je provedba toga posla skopčana“.

Tako o tom piše „Hrvatski Lloyd“.

Koji su razlozi bili po sredi, da je rečena z. z. na gore opisani način iznesla svoja hrastava stabla na tako velikoj površini na prodaju, ne marimo ovdje ispitivati. Mi želimo samo istaći potrebu, da je u ovakovim slučajevima neophodno nuždno, da se prije prodaje proveđe šumarsko-statički račun o vrijednosti preostalih stabala u doba njihove buduće sječe i sadanje vrijednosti prodati se

imajućih stabala. Osim toga ističemo i pažnje vrijednu činjenicu, da i šumski trgovci, — koji su dosada malo vodili računa o uzgoju šuma — vide, da taj način prodaje, nije za uzgoj hrastove šume dobar i napredan.

Držimo, da je rečena z. z. prebiranjem najboljih hrastova na tako prostranoj površini šume, mnogo izgubila na kvalitativnoj vrijednosti preostalih stabala u šumi, jer će ova i izvozom prodanih stabala biti ozleđivana.

Kada bi se na osnovu podataka, sabranih danas u šumi iznio račun u prihodnoj vrijednosti preostalih lošijih stabala (sastojine) u doba njihove buduće sječe, te diskontovanu vrijednost uporedili sa polučenom vrijednosti danas prodanih, kvalitativno boljih stabala, to bi se u pravoj slici pokazao uspjeh prodaje, koji se čini, da je tako dobar i povoljan.

Bolja hrastova stabla imaju u sebi daleko veći postotak izabrane prima robe od neizabranih i preostalih stabala u šumi. Preostala lošija stabla bit će daleko teže prodati s povoljnim uspjehom, jer je poznata činjenica, da se lošija roba uz bolju robu dade mnogo bolje prodati, nego li sama za sebe.

Aprovizacija javnih činovnika u Zagrebu gorivim drvom. Teške prilike, u kojima sada živimo od sviju stališa najteže osjećaju javni činovnici, koji su upućeni na stalnu svoju mjesecnu plaću, a cijene životnim namirnicama iz dana u dan sve više rastu.

„U drugi javnih činovnika“ bilo je od svih pitanja najteže pitanje opskrbe udružnih članova gorivim drvom. U početku pošlo je „U drugi“ doduše za rukom, da je kod nekih zagrebačkih trgovaca drvom za udružne članove ishodila za 1—2 K po hvatu jeftiniju cijenu, nego što je bila prodajna cijena drvima u gradu. Za mnoge članove bila je to „velika pogodnost“, kojom su se izdašno poslužili, nu neznaјući pri tom, da na taj način dobiju drva ne samo slabije kvalitete, nego manje mjere.

Cijena gorivim drvima zadnjih godina rasla je u Zagrebu sve više i više, a uporedo s time umnažao se i broj trgovaca s drvom sve više, što je bio znak, da njihov posao dobro napreduje. Što više trgovci s drvom bili su se kartelirali i udarili tako visoku cijenu drvu, uz koju su činovnici jedva mogli drva nabaviti, te koja je znatno nadmašila kupovnu cijenu drva u šumi i s tim skopčanih troškova izradbe i izvoza drva.

Usred takovih prilika, našoj javnosti dobro poznatoj i uvaženoj ličnosti, presvjetlom gospodinu Augustu pl. Pisačiću, kr. gradjevnom nadsavjetniku, pošlo je za rukom, da je u ime kr. zem. vlade sa trgovackom tvrdkom S. Berger d. d. u Zagrebu sklopio ugovor o kupu 1500—2000 hvati bukovih gorivih drva iz šume Kljuka, vlastništvo nadbiskupije zagrebačke u Farkašiću, kotara sisackog, uz cijenu od 50 K po hvatu, te uz nadmjeru 30 cm na složajima od 2 m visine, postavljeno na obalu rijeke Kupe kod Farkašića.

Od obale Kupe vozila su se drva na zemalj. ladjama, pomoću remorkera „Zagreb“ do Siska, a odavle željeznicom u Zagreb. Od kupljene množine drva ustupila je kr. zem. vlada „Udrugiji javnih činovnika“ više od 1000 hvati, koja je medju činovnike rardijelila uz

cijenu od 75 K po hvatu, postavljeno u kuću. Uz sadanje teške prilike bila je to činovnike velika pomoć, ako se spomene, da se goriva drva prodaju u Zagrebu uz cijenu od 120—30 K po hvatu.

Mi ovaj prvi podhvati presvj. gosp. A. pl. Pisačića, koji je tako lijepo uspio, pozdravljamo sa željom, da u tom poslu dalje ustraje, što će mnogo doprinesti materijalnom stanju javnog činovništva, a ne manje takodjer i budjenju osjećaja spoznaje i koristi zajednice, medju hrvatskim činovništvom, koje se zbog nabave drva počelo sve više upisivati medju članove „Udruge javnih činovnika“.

Ne poznajemo poteškoćā s kojih se ovaj posao ne bi mogao dalje nastaviti, jer u kotaru sisackom, velikogoričkom i pisarovinskom ima mnogo zrelih bukovih šuma od zemlj. zajednica i privatnikā, koje bi se na ovaj način uz daleko povoljnije cijene mogle iskoristiti, nego što su dosada bile prodavane.

Kod provedbe ovog posla uz presvj. gosp. A. pl. Pisačića sudjelovali su ing. R. Fantoni i profesor kr. šumarske akademije dr. Gj. Nenadić.

Usljed ove opskrbe javnih činovnika dobrim i jeftinim gorivim drvima i uslijed kupa veće količine drva (10.000 hvati) kraj Lipika po općini grada Zagreba za aprovizaciju gradjanstva drvima, spriječeno je, da uz sadanje teške prilike nijesu cijene drvu u glavnom gradu poskocene ove godine na 150—160 K po hvatu, što bi bilo vrlo lahko uz spekulaciju i bezobzirno nastojanje pojedinaca za skupljanjem imetka na račun većine gradjanstva.

N.

Natječaj.

Kod šumske gospodarstvenog ureda križevačke imovne općine u Bjelovaru imade se popuniti mjesto protustavnika računovođe u X. činovnom razredu sa slijedećim godišnjim berivima:

Plaća 2000 K; odšteta za deputatno zemljiste 300 K; stanarina 720 ili stan u naravi i 6 mtr. hvata ogrevnog drva u naravi u dvor postavljen

Natjecatelji želeći ovo mjesto polučiti imadu do 10. veljače 1917. svoju vlastoručno pisani molbenicu podpisatom uredu predložiti uz priklop ovih isprava:

1. Krstni list;
2. Svjedočbe o svršenim naucima i sposobljenju za vršenje blagajničke i računarske službe kod imovnih općina;
3. Oblastna svjedočba nadležnosti i čudorednog vladanja, odnosno u javnoj službi stojećih molitelja ovjerovljeni prepis opisa sposobnosti;

4. Liječnička svjedočba;

Molbenice manjkavo obložene neće se u obzir uzeti.

**Šumsko gospodarstveni ured
križevačke imovne općine**

U Bjelovaru, dne 19. siječnja 1917.

Natječaj.

Za šume ležeće u Varaždinskim Toplicama prvostolnog kaptola zagrebačkog imade se popuniti mjesto

Šumarskog pristava.

Beriva su slijedeća:

U gotovom godišnje: 1680 K.

Stan u naravi sa vrtom i oranicom od rali 2 rali 16 prostornih metara ogrijevih drva.

Isti mora držati jednog vlastitog konja, te dobi za uzdržavanje istog: 400 K panšala, zatim 25 q. sjena i 12 q. zobi.

Molbi se ima priložiti:

a) Krsni list.

b) Svjedočba o položenom ispitu na višem šumarskom učilištu.

c) Ako nema svjedočbu o položenom državnom ispitu za samostalno vođenje šumskog gospodarstva, ima se molitelj obvezati isti u roku od jedne godine položiti, za koje će vrijeme i pomaknuće na šumara uslijediti.

d) Liječničkom svjedočbom.

c) Svjedočbom o moralnom i političkom ponašanju.

Mjesto će se popuniti 1. travnja, a molbenice se imadu upraviti potpisanoj upravi do konca veljače t. g.

**Uprava šuma
prvostolnog kaptola zagrebačkog
Zagreb, Kaptol broj 27.**

SADRŽAJ.

	Strana
Objava uredništva	1—2
Carinski svvez središnjih vlasti obzirom na šumsko gospodarstvo. Piše prof. dr. Gj. Nenadić	2—11
O proizvodnji smole i terpentina u njemačkim šumama Piše A. Gerstmann, kr. kot. šumar	11—20
Reorganizacija šumsko-tehničke službe kod političkih oblasti pred saborom	21—38
O uporabi §§ 3. i 4. pril. D. š. z. Napisao Dragutin Gürth, kr. žup. šumar. nadzornik	34—39
Osobne vijesti: Imenovanja.— † Ladislav Adamek.— † Petar Puljević-Nikolić.— † Makso Matičević	39—40
Društvene vijesti: Zapisnik redovite sjednice upravnog odbora hrvatsk. šumar. društva, održane 25. studenoga 1916. — Dar literarnoj zakladi	40—45
Iz drvnog tržišta: Prodaja krastovih stabala iz šume z. z. Draganić. Aprovizacija javnih činovnika u Zagrebu gorivim drvom	45—48
Natječaj	49

